

ZAKON O OBRAVNAVI OTROK IN MLADOSTNIKOV S ČUSTVENIMI IN VEDENJSKIMI TEŽAVAMI IN MOTNJAMI

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

Vzgojne ustanove v Sloveniji ustanavlja država in so namenjene otrokom in mladostnikom s čustvenimi in vedenjskimi motnjami. V zakonodaji so opredeljeni kot zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami za otroke s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

V Sloveniji deluje 9 zavodov za otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi motnjami in 1 prevzgojni zavod, ki se med seboj razlikujejo:

- po starosti populacije (nekateri so namenjeni le šoloobveznim otrokom, drugi mladostnikom po zaključeni šolski obveznosti, tretji sprejemajo oboje);
- po spolu (nekateri sprejemajo le fante, drugi fante in dekleta);
- po organiziranosti izobraževanja (nekateri imajo interno izobraževanje, drugod otroci in mladostniki obiskujejo šole v okolju, kjer je ustanova);
- glede na organiziranost življenja (nekateri imajo vzgojne skupine, drugi stanovanjske skupine, tretji imenujejo skupino otrok in mladostnikov družina);
- glede na nameščanje otrok (v ene centri za socialno delo, v druge centri za socialno delo in sodišča, v prevzgojni dom pa le sodišča)¹;
- o vključitvi v nekatere programe se v okviru zakonsko določenih postopkov prešolanja otrok in mladostnikov ter ob vednosti in sodelovanju pristojnih centrov za socialno delo (v nadaljevanju: CSD) dogovorijo starši neposredno z izvajalci (Vzgojni program, 2004)².

Vzgoja in izobraževanje otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami je odgovorna družbena naloga učiteljev, poklicnih vzgojiteljev in drugih strokovnih delavcev, saj prevzema nase odgovornost za celovit osebni razvoj otrok in mladostnikov, predvsem pa poskuša nadoknaditi razvojne primanjkljaje in vrzeli, ki so nastali v predhodnih razvojnih obdobjih (Vzgojni program, 2004).

Vloga vzgojnih zavodov je vzgojno-izobraževalna, kompenzacijska, korektivna in preventivna.

Zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami za otroke s čustvenimi in vedenjskimi motnjami so:

---

¹ Od 15. 4. 2019 v skladu z Družinskim zakonikom otroke in mladostnike nameščajo le še sodišča;

² Vzgojni program, 2004

http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/izobrazevanje_otrok_s_osebniimi_potrebami/programi/

1. VZGOJNI ZAVODI

Vzgojni zavod sprejema otroke in mladostnike z vedenjskimi motnjami. Le v Vzgojnem zavodu Planina sprejemajo še otroke in mladostnike z lažjo motnjo v duševnem razvoju. Vzgojni zavodi sprejemajo otroke od 6. leta starosti dalje in lahko v zavodu ostanejo vse do 17. leta. Medtem ko zavodi za adolescente sprejmejo mladostnike stare od 14. do 18. leta starosti, s tem da lahko ostanejo v njem do dopolnjenega 21. leta (Skalar, 1995, str. 5).³

V vzgojni zavod so otroci in mladostniki nameščeni s sodno odločbo v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja, ali z odločbo sodišča o izreku vzgojnega ukrepa oddaje v vzgojni zavod v skladu z zakonom, ki ureja obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj.

2. STANOVANJSKE SKUPINE

So stanovanja, namenjena otrokom in mladostnikom, ki so vzgojno ogroženi ter obiskujejo osnovne in srednje šole. V stanovanjskih skupinah poteka celotna nega, vzgoja, oskrba, izobraževanje in usposabljanje. Kadar namestijo osebe v stanovanjsko skupino oziroma matične zavode, gre za dopolnilno obliko zavodske vzgoje, ki prispeva k mehkeemu prehodu iz bolj zaprtega in strukturiranega zavodskega okolja v samostojno življenje. Za premestitev se vzgojni zavodi odločijo, kadar otroci in mladostniki izpolnjujejo pogoje za samostojno in manj nadzorovano življenje. Stanovanjske skupine so urejene po vzgledu družinskega koncepta (Skalar, 1995).

3. MLADINSKI DOMOVI

Sprejemajo otroke in mladostnike, ki so ostali brez varstva in vzgoje v lastni družini, ki so vzgojno ogroženi, vzgojno težavni, pa tudi otroke s čustvenimi in vedenjskimi težavami. Večina teh otrok ima tudi učne težave. Namen bivanja v domu je zagotovitev pogojev varnega in zdravega osebnega razvoja, cilj pa uspešen zaključek osnovnošolskega in/ali poklicnega izobraževanja. Otroci in mladostniki, ki se po odpustu ne morejo vrniti v svoje matične družine, si morajo ustvariti pogoje za samostojno življenje, pri čemer jim pomagata dom (strokovni delavci - vzgojitelji) in pristojni CSD. Vzgojni program se izvaja pretežno v vzgojnih skupinah (v domu) ali stanovanjskih skupinah na različnih lokacijah.

Razlogi za sprejem novega zakona:

Kvalitativna raziskava na temo slovenskega razvoja vzgojnih zavodov iz leta 2015⁴ je zajela 10 takrat obstoječih zavodov. Izsledki le-te so pokazali, da je potrebno oblikovati reformo mreže vzgojnih zavodov, premisliti novo konceptualno zasnovo, ki bo omogočala primerno diferenciacijo oblik vzgoje in skrbi za to skupino mladih, kar hkrati pomeni tudi zakonodajno prenovu, ki bo izhajala iz potreb mladih.

V okviru diagnostike je bilo zaznati, da so nekatere informacije, ki jih dobijo strokovni delavci vzgojnega zavoda, pomanjkljive, da so socialne anamneze odvisne od kakovosti in kulture truda in dejanskega stanja s strani različnih CSD-jev. Glede na visok odstotek otrok, ki so psihiatrično obravnavani, v večini primerov vzgojni zavodi ne dobijo relevantnih podatkov, saj gre za varovanje osebnih podatkov. Običajno gre le za ozko definirano diagnozo. Podatkov je zelo malo, poleg tega ti ne vsebujejo priporočil in napotkov za delo z otroki. Enako je z mnenji psihiatrov. Tudi diagnostičnih poročil v veliki večini ni. Dokumentacija o otroku potuje od ene

---

³ Skalar, V. (1995), Okvirni vzgojni program za delo v vzgojnih zavodih, stanovanjskih skupinah, mladinskih skupinah in prevzgojnem domu. Ljubljana.

⁴ Krajčan M., Šoln Vrbinc P. (2015). Med preteklostjo in prihodnostjo zavodske vzgoje. V knjigi Moči izzivi, vizije vzgojnih zavodov, Pedagoška fakulteta.

institucije do druge (CSD, policija, sodišča, šola, pedo-psihiatrija in druge ustanove v sistemu pomoči). Dobra dokumentacija ki je ključ za načrtovanje dela in pomoči posameznemu otroku in mladostniku pa je mogoča le v sistemu javne vzgoje, kjer vse vključene institucije med seboj sodelujejo.

Vzgojni zavodi bi želeli pridobiti več kakovostnih in uporabnih podatkov o otrocih⁵ ob njihovem sprejemu. Strokovni delavci zaradi pomanjkanja informacij ne morejo dovolj kakovostno delati z otroki. Izvedba konceptualne zasnove vzgojno preventivnega, kompenzacijskega, korektivnega ter osebno in socialno integrativnega in vključevalnega dela v vzgojnih zavodih je zato pogosto pomanjkljiva. Življenjski svet posameznika in fleksibilna pomoč sta osrednji paradigmi, na katerih sloni socialno pedagoško delo.

Izsledki glede strategije nameščanj so pokazali podobnost med vzgojnimi zavodi. Po povpraševanju, dostavi pisnih materialov in formalni vlogi za sprejem sledi ogled, kjer so poleg predstavnikov CSD praviloma navzoči še starši ter člani ožjega tima vzgojnega zavoda. Predvsem stanovanjske skupine imajo tudi poskusno dobo enega meseca. Nekateri se posvetijo motivaciji otroka za sodelovanje in doseganje šolskih ciljev, dogovorom o sodelovanju s starši in različnim posebnostim. Večina vzgojnih zavodov tega pomembnega segmenta v raziskavi ni omenila. Kljub temu, da ogled vzgojnega zavoda ni nujen, ga vsi izvajajo, če je le možno. Na takšen način je otrok bolj motiviran, se hitreje prilagodi, hkrati pa se zmanjšajo tudi strahovi in predsodki. Strokovni delavci v vzgojnem zavodu pa se posledično tudi lažje odločajo, v katero skupino bodo otroka in mladostnika namestili. Ko gre za interventne namestitve (iz pripora, smrt skrbnikov, izredne okoliščine), ogleda ni.

Glede vzgojnega načrta in konceptov dela vzgojnih zavodov se v Sloveniji dejansko izvaja le t.i. zunanja diferenciacija glede na spol in starost ter glede na tip namestitve, ali je to vzgojni zavod ali stanovanjska skupina. Konceptualne osnove temeljijo na podobnih načelih in načinih dela, ki so opredeljeni v vzgojnem programu. Podani odgovori v raziskavi nazorno kažejo, da se večina stanovanjskih skupin ne ukvarja s tako imenovanimi „težjimi primeri“. Samo ena ustanova se bolj analitično in diferencirano usmerja na specifične potrebe otrok, ki pa so glede na mednarodne študije postale realnost in je potrebno koncepte, delo in specifične usmeritve ter prijeme prilagoditi le-tem. Prav tako ni zaznati potrebe po jasnem dogovoru, v čem se razlikuje katera ustanova in za kakšno populacijo bi bila lahko specializirana. Neformalni kriteriji sicer obstajajo, preko konceptov dela in samih načrtov pa posebnih razlik ni zaznati. Poseben položaj imajo zavodi, ki sprejemajo otroke preko odločb sodišč, vendar se tudi tukaj bojujejo s strukturnimi načini, ki jih spremljajo že desetletja. Oblike vzgojne pomoči bi morali prilagajati potrebam posameznega otroka in ne obratno.

Spremljanje razvoja otrok skozi bivanje v vzgojnem zavodu je v nekaterih zavodih zelo strukturirano, v drugih ne. Nekateri imajo formalizirane oblike spremljanja v obliki evalvacijskih srečanj razširjenih timov ter naslednje oblike spremljanja: evalvacijska poročila, evalvacije individualiziranih programov, mesečni sestanki s starši, tedensko do mesečno ocenjevanje otrok, sprotne opazovanje otrok in razgovor z njimi, z nekaterimi tudi dnevno. Drugi imajo razdeljena področja na vzgojna, psihološka, socialna in zdravstvena. Raziskava je prav tako pokazala, da pri učinkovitosti delovanja vzgojnih zavodov, torej uspešne reintegracije otroka,

---

⁵ Denimo: vzroke za nastanek motenj, močne točke; podatke o otrokovi družini in pomembnih osebah: konkretnejše podatke o družini, odnosih, stanju, kaj so starši delali, oziroma kaj delajo, v kakšnem socialnem okolju živijo, podroben opis družinske problematike, posebnosti v družini, socialne mreže, podatke o osebi, ki ji otrok najbolj zaupa; podatke drugih strokovnih služb: strokovna mnenja komisije za usmerjanje, poročila vseh strokovnjakov, ki so obravnavali otroka (psihologi, svetovalni delavci, učitelji, psihiatri), diagnostika, morebiti informacije s svetovalnega centra ali psihohigienskega ali mentalnohigienskega dispanzerja, zapisnike socialnih služb, odločbe sodišč...

nihče ne izpostavlja tega kot merilo. Dejstvo je, da gre največkrat za kompleksne dejavnike, ki vplivajo na uspešno vključitev v družbo, in niso povezani samo z zavodom. Kljub temu bi kazalo razmišljati tudi v smeri intenzivnejšega spremljanja po odpustu, saj so bile odnosne osebe otroku dalj časa v oporo, po odpustu pa jih ob njem naenkrat ni več. Prag uspešnosti se v mnogih državah meri prav po njihovi učinkovitosti, se pravi, koliko so usposobili posameznika za zunaj zavodsko življenje.

Vsi vzgojni zavodi, kaže raziskava, pa se zavedajo pomena intenzivnega odnosa s starši, kar mora biti tako obveza ustanove, kot tudi staršev in družine. To bi bilo mogoče doseči v obliki dogovora ali pogodbe o sodelovanju.

Na vprašanje, kako bi diferencirali vzgojno pomoč, so bili odgovori vzgojnih zavodov vezani na manj otrok v skupini in več strokovnih delavcev, na bolj individualizirano delo, od bolj odprtih do bolj zaprtih skupin v isti instituciji, tudi na delu s starši na terenu, na bolj specializirane obravnave v kontekstu psihiatrične pomoči, stalno prisotnost dveh vzgojiteljev, multidisciplinarni pristop, usklajenost ministrskih resorjev pristojnih za omenjeno populacijo, bolj diferencirane programe z vključenimi specialisti. Odgovori izvajalcev izkazujejo potrebo po spremembah, ki bi bile nujne pri delu z otroki s čustvenimi in vedenjskimi motnjami. Kažejo na potrebo po celotni spremembi pomoči otrokom in ne na posamično dodajanje teh ali drugih kompenzacij v iskanju in iznajdljivosti pri delu s posebej motečimi ali težavnimi otroci.

Raziskava je prav tako pokazala, da bi vzgojni zavodi nujno potrebovali lastne stanovanjske skupine, mladinska stanovanja, spremljana stanovanja in podaljšano skrb, mrežo mladinskih stanovanj v okviru odpusta otroka. V povprečju se tretjina otrok vrne domov, tretjina se ob različnih pomočeh osamosvoji, tretjina pa nadaljuje v stanovanjskih skupinah oziroma vzgojnih zavodih. Do 20% otrok nima prave izbire, kam naj gredo po končani obravnavi. Velike težave imajo tudi tisti, ki ne zmorejo slediti obstoječim oblikam pomoči, in jih predčasno odpustijo iz zavoda.

Funkcionalno mrežo pomoči otrokom s čustvenimi in vedenjskimi motnjami vidijo zavodi v obliki strokovnih centrov centra. V Sloveniji mreža ni sistemsko povezana. Omejena je na profesionalne vladne organizacije: zavodi za vzgojo in izobraževanje, psihiatrični oddelki, svetovalni centri za otroke in mladostnike, delno CSD-ji.

Na težave delovanja vzgojnih zavodov opozarja tudi Varuh človekovih pravic v Povzetku priporočil Državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) z obiskov vzgojnih zavodov in mladinskih domov, ki ga je pripravil Urad varuha človekovih pravic za namen obravnave na Medresorski delovni skupini za spremljanje dela vzgojnih zavodov, 10. 5. 2018):

»Ob obiskih v vlogi državnega preventivnega mehanizma v vzgojnih zavodih smo zaznali in v poročilih izpostavili probleme, s katerimi se soočajo vzgojni zavodi pri opravljanju svojega poslanstva in se seznanili tudi s težavami v zavodih v smislu njihove nemoči in brezizhodnosti položaja, v katerem se praktično vsakodnevno znajdejo vzgojitelji pri svojem delu z vse bolj zahtevno populacijo. MIZŠ po vsakem obisku zavoda posredujemo tudi poročilo z našimi priporočili in predlogi za izboljšanje stanja. Ugotavljamo, da problemi, ki sicer na tem področju obstajajo že več let, očitno zdaj preraščajo v situacijo, ki tudi zaradi obstoječih družbenih razmer postaja težko obvladljiva za vse pristojne državne institucije in organe in presegajo pristojnosti zgolj izobraževalnega resorja. Na tem mestu navajamo le nekaj najpomembnejših priporočil in predlogov ter drugih ugotovitev, za katere pričakujemo, da bodo tudi predmet obravnave na medresorski delovni skupini:

- zaradi vseh specifik življenja in dela v zavodih za mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami naj MIZŠ prouči možnost posebnega zakona ali vsaj samostojnih določb v okviru obstoječe zakonodaje, ki bi posebej urejale področje organiziranosti in delovanja omenjenih zavodov;

- prihaja do izrednih predčasnih odpuščanj mladostnikov iz vzgojnih zavodov, kljub odločbam centrov za socialno delo oziroma sodišč brez da bi bila zagotovljena ustrezna namestitve kje drugje;
- MIZŠ naj prouči možnosti za jasnejšo opredelitev glede dolžnosti staršev, katerih otroci/mladostniki so vključeni v vzgojne zavode, ki so ohranili roditeljsko pravico;
- prouči naj se možnosti, da bi bili mladostniki s prestopniško preteklostjo, ki jim je po sklepu sodišča izrečen vzgojni ukrep oddaje v zavod, ločeni od tistih, ki so vključeni v zavode zaradi družinske, učne in vzgojne problematike;
- proučiti je treba ustreznost obstoječega vzgojnega programa za otroke/mladostnike z izrečenim vzgojnim ukrepom;
- delo z otroki/mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v stanovanjskih skupinah je po naši oceni primernejša organizacijska oblika od klasičnega modela;
- smiselno je redno organiziranje izvajanja izobraževanja za pridobitev dodatne socialno pedagoške dokvalifikacije strokovnih delavcev, saj to odpira možnosti zaposlitve v vzgojnih zavodih tudi diplomantom drugih izobrazbenih smeri, ne le socialnim pedagogom, kar je po naši oceni pozitivno;
- preveriti je treba ustreznost zdaj zahtevane vrste izobrazbe za vzgojno delo z otroki/mladostniki, ki so vključeni v vzgojne zavode po sklepih sodišč (mladostniki s prestopniško preteklostjo) in jo po potrebi dopolniti z novimi ustreznimi znanji;
- posodobitev vzgojnega programa je nujna, prav tako bi bila primerna dopolnitev z vsebinami in metodami dela za mladostnike z izrečenim vzgojnim ukrepom;
- na področju nadzorstva nad izvajanjem vzgojnega programa, ki ga predpisuje ZIKS-1, prihaja do pomanjkljivosti, saj je težava v razmejitvi pristojnosti različnih resornih inšpekcij štirih ministrstev;
- nujna je vzpostavitev enotnih pravnih podlag za delovanje vseh vzgojnih zavodov, pa tudi za področje nadzora in s tem pristojnosti inšpekcij;
- z različnimi strokami bi bilo smiselno pri prenovi vzgojnega programa poskušati razmejiti doktrine socialno pedagoške, zdravstvene, socialne in penološke stroke;
- smiselno bi bilo sprotno javno objavljane prostih kapacitet v vzgojnih zavodih na spletni strani posameznega zavoda;
- skoraj nobenega napredka ni na področju obravnav mladostnikov s psihiatričnimi težavami in pridruženim zelo agresivnim vedenjem, za katere ni ustrezno poskrbljeno, saj hospitalizacija na zaprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic med odrasle paciente zanje nikakor ni primerna rešitev;
- tudi sicer pogrešamo bolj konstruktivno in učinkovito sodelovanje z zdravstvenimi službami, zlasti v primerih, ko mladostniki zlorabljajo droge in alkohol;
- MIZŠ naj v čim krajšem času poišče najustreznejše rešitve in ukrepe zoper stanje, v katerem so se znašli vzgojni zavodi in mladinski domovi v Sloveniji zaradi posameznih otrok/mladostnikov s hudimi težavami v duševnem zdravju in pridruženim nasilnim ter hetero agresivnim vedenjem. Prav ti otroci/mladostniki prepogosto popolnoma ohromijo normalno dinamiko zavodskega življenja. Pri tem velja posebej poudariti, da je potrebno zagotoviti pogoje za optimalen razvoj otrokom/mladostnikom, ki že tako prihajajo v zavode z velikimi primanjkljaji in so še posebej ranljivi. Opozorili smo že tudi na potrebo po (pravni) ureditvi varovalnih ukrepov, ki bi jih lahko uporabljali tudi vzgojno izobraževalni zavodi. Naše mnenje je (bilo), da je treba kar najhitreje preučiti, ali so ukrepi, ki so tem zavodom za sedaj na voljo v urgentnih primerih, zadostni in učinkoviti ali pa bi bila nasprotno potrebna drugačna obravnava, ki bi se morala v tem primeru ob sodelovanju stroke ustrezno pravno urediti;
- Varuh daje pobudo, da se v slovenskem prostoru intenzivneje promovira vikend rejništvo in druge oblike oskrbe v skupnosti in pomoči družini, da bi lahko zagotovili dovolj mest za otroke/mladostnike, ki to obliko potrebujejo.

MIZŠ se je na poročila o obiskih vzgojnih zavodov ter na priporočila DPM doslej (bolj ali manj) tudi odzvalo. Iz odgovorov izhaja pripravljenost pristojnih, da področje organiziranja in delovanja uredi v ustreznih zakonskih določbah. Vprašanje pa je, kdaj bo do uresničitve tega dejansko prišlo, saj so predlogi take narave, da bi morala država korenito poseči tako v mrežo zavodov, kot v vsebine študijskega programa socialne pedagogike, kar pa je odvisno od pripravljenosti vseh vpletenih za sodelovanje in iskanje časa in problemom primernejših rešitev od sedanjih.«

Varuh je med drugim opozoril tudi na problematiko vračanja mladoletnikov, ki so na begu, nazaj v vzgojne zavode. Postopek za mladoletnike, ki jim je izrečen vzgojni ukrep, za te primere določa Navodilo o obveščanju v primerih pobegov mladoletnikov ali njihovem izogibanju izvrševanju vzgojnega ukrepa, ki ga je izdal minister, pristojen za notranje zadeve, v soglasju z ministrom, pristojnim za delo, družino in socialne zadeve, na podlagi 171. člena ZIKS-1. Neurejeno pa je bilo postopanje pristojnih organov v primeru drugih mladoletnikov, če so ti na begu oziroma njihovo vračanje nazaj v vzgojne zavode.

MIZŠ je to uredil v pravilniku, ki ureja normative in standarde za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami, kot je bilo dogovorjeno na medresorski delovni skupini, ki je v ta namen delovala na ministrstvu. Delovna skupina je popisala stanje, zakonske podlage in predlagala možne rešitve, na skupnem sestanku državnih sekretarjev vseh resorjev pa je bilo dogovorjeno, da MIZŠ strokovnim delavcem omogoči pripravljenost na domu v primeru bega mladostnika.

Varuh opozarja tudi na zaključke z Dnevo duševnega zdravja, ki so bili v Portorožu v septembru 2017 z naslovom »Otroci in mladostniki s težavami v duševnem zdravju« in se vsaj v delu nanašajo tudi na obravnavano tematiko (dosegljivi so na Strani :http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/23.1.2018_Zakljucki_in_predlogi_Dnevi_dusevnega_zdravja_2017.pdf «.

Ker so spremembe na področju delovanja vzgojnih zavodov nujne, je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport leta 2017 s sredstvi evropske kohezijske politike razpisalo projekt Celostna obravnava otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v vzgojnih zavodih v vrednosti 2,8 mio €, s katerim smo v Sloveniji preizkušali nove metode in oblike dela, ki naj bi po eni strani zagotavljale čimprejšnjo vrnitev otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi motnjami iz institucije v domače okolje ali v samostojno življenje ali, če to zaradi različnih družinskih razmer ali otrokovih in mladostnikovih težav ni mogoče, v eno izmed stanovanjskih skupin, ki delujejo v okviru vzgojnega zavoda, vendar kot samostojna stanovanjska enota na drugi lokaciji. Po drugi strani pa bi vzgojne zavode spodbudili k preventivnemu delovanju, da bi bilo v bodoče namestitev čim manj.

Trenutno v vzgojnih zavodih z otroki in mladostniki sistemsko delajo po enotnem vzgojnem programu, nabor različnih oblik dela pa se je skozi aktivnosti projekta razširil v delovanje specializiranih stanovanjskih skupin, kjer razvijajo različne oblike dela, primerne posamezniku z namenom, da iz vzgojne skupine otrok in mladostnik preide, na primer v stanovanjsko skupino, iz stanovanjske skupine v specializirano stanovanjsko skupino, v mladinsko stanovanje ali v domače okolje ali na trg dela v samostojno življenje.

Cilji javnega razpisa oziroma projekta so bili:

- oblikovanje novih oblik in metod dela v stanovanjskih in vzgojnih skupinah v vzgojnem zavodu,
- oblikovanje programov za intenzivno obravnavo otrok in mladostnikov, predvsem s težavami v duševnem zdravju in odvisnikov,
- povezava vzgojnih oblik in metod dela z zaposljivostjo mladostnikov ter spremljanje otrok in mladostnikov po odpustu,
- strokovna podpora družinam in vzgojno-izobraževalnim zavodom z namenom zmanjševanja vključitev v vzgojne zavode, z analizo stanja in evalvacijo dela v vzgojnih zavodih.

Projekt se izteče septembra 2019. Izkušnje iz projekta in delne evalvacije kažejo, da so na področju vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami spremembe nujne. Menimo, da je treba pristop obravnave teh otrok in mladostnikov odmakniti od trenutne organiziranosti vzgojno-izobraževalnih zavodov in omogočiti, da se bodo vzgojno-izobraževalni zavodi s svojimi oblikami dela približali potrebam otrok in mladostnikov in

ne obratno. V obstoječem sistemu se otrok in mladostnik prilagaja inštituciji ter njeni organiziranosti, po novi ureditvi bodo inštitucije lahko pri oblikovanju skupin in oblikah dela bolj sledile potrebam in močnim področjem posameznih otrok in mladostnikov.

S predlagano novo ureditvijo želimo vzpostaviti tudi mrežo strokovnih centrov, ki bodo sami ali v sodelovanju z drugimi vzgojnimi zavodi nudili celostno pomoč otrokom in mladostnikom s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v posameznih določenih regijah.

Razdelili bi jo lahko v t. i. tri glavne stebre:

- preventivna dejavnost, kot pomoč otrokom in mladostnikom in njihovim družinam ter vrtcem in šolam, ki jih obiskujejo,
- delo z nameščenimi otroki in mladostniki s fleksibilnejšimi oblikami dela in celostno obravnavo ter
- skrb za njih po izteku ukrepa sodišča v oblikah pomoči, ko so že doma ali v okviru mladinskih stanovanj.

Na ta način nameravamo zagotoviti pomoč vsem otrokom in mladostnikom v Sloveniji, ki tovrstno pomoč potrebujejo.

Doslej so se vrtci in šole pogosto soočali s težavnim vedenjem otrok in mladostnikov, ki so zaradi svojih težav s tudi izrednim agresivnim vedenjem lahko ogrožali sebe in druge, pomoči pa jim strokovni delavci vrtcev in šol niso znali vedno nuditi ali pa so bili preobremenjeni z izvajanjem dodatne strokovne pomoči na podlagi odločb o usmeritvi. Veliko otrok s čustvenimi in vedenjskimi težavami, v okviru postopkov usmerjanja tudi ni prepoznanih kot otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami ter posledično nimajo ustrezne pomoči. V okviru preventivne dejavnosti je v zakonu zastavljen kontinuum pomoči, brez dolgotrajnih postopkov, v okviru katerega je opredeljena tudi pomoč mobilnega tima. V začetku izvajanja zakona načrtujemo oblikovanje enega tima na vsakega od štirih strokovnih centrov. V prihodnjih letih se bodo timi širili postopoma, glede na izkazane potrebe. Bolje bo poskrbljeno tudi za otroke in mladostnike, ki so nameščeni v strokovni center in vzgojni zavod. Doslej se je dogajalo, da vzgojni zavodi katerega izmed otrok niso želeli sprejeti, centri za socialno delo pa so iskali ustrezne namestitve po celi Sloveniji. Velikokrat tudi preko Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ali Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Po novem pa mora strokovni center sam ali v sodelovanju z vzgojnimi zavodi poskrbeti za vse nameščene otroke in mladostnike v regiji v obliki timskega dela in sodelovanja med strokovnimi delavci strokovnega centra in vzgojnih zavodov, s centrom za socialno delo, sodiščem, starši in zdravstvenimi organizacijami, če je to potrebno.

Posebno pozornost namenjamo tudi mladostnikom po izteku ukrepa tako, da bomo tistim, ki se ne morejo vrniti v domače okolje, omogočili bivanje v mladinskem stanovanju, vsi ostali pa bodo lahko še naprej v stiku z vzgojitelji.

V praksi se je v preteklosti razvilo tudi kar nekaj dobrih praks, ki smo jih doslej reševali na različne načine, v zakonu so sistemsko urejeni (npr. vključevanje v program Produkcijske šole ali v izobraževalne programe, ki jih izvajajo zavodi, za otroke, ki sicer niso nameščeni v zavod).

Vse predlagane rešitve iz predloga zakona so bile v različnih oblikah pilotno preizkušene v okviru omenjenega projekta Celostna obravnava otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v vzgojnih zavodih.

Zaradi vsega navedenega ob večletnim pobudam za pripravo enotne normativne ureditve, ki bi vključevala odgovornosti vseh resorjev (šolstvo, sociala, zdravstvo, pravosodje, policija), je

priprava zakona nujna in neizbežna, saj so doslej to področje urejali različni zakoni in podzakonski akti, razdrobljeni po različnih resorjih, in sicer:

- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja
- Zakon o osnovni šoli
- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju
- Pravilnik o šolski dokumentaciji v srednješolskem izobraževanju
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1)
- Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami
- Družinski zakonik
- Kazenski zakonik
- Zakon o nepravdnem postopku
- Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij
- Pravilnik o izvrševanju vzgojnih ukrepov
- Zakon o nalogah in pooblastilih policije
- Zakon o kazenskem postopku
- Zakon o elektronskih komunikacijah
- Pravilnik o načinu izvajanja 153. člena Zakona o elektronskih komunikacijah
- Navodilo o obveščanju v primerih pobegov mladoletnikov ali njihovem izogibanju izvrševanja vzgojnega ukrepa
- Navodilo o razpisovanju iskanja oseb in predmetov ter drugih ukrepov.

Menimo, da je povezovanje vzgojnih zavodov v obliki strokovnih centrov, ki so jih kot potrebne za podporo inkluziji že prepoznali tudi strokovnjaki v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji⁶, in sodelovanje različnih resorjev, ki se dotikajo življenja otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami, nujno za zagotovitev celostne pomoči otrokom in mladostnikom, ki to potrebujejo.

2. CILJI, NAČELA IN POGLATVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1. Cilji zakona

Glavni cilj priprave zakona je vzpostaviti enotno, sistemsko rešitev celostne obravnave otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v vzgojnih zavodih, ki so vpeti v delo različnih resorjev ter omogočiti oblikovanje strokovnih centrov, ki bodo lahko nudili tudi preventivne dejavnosti otrokom v vrtcih in šolah, z namenom čimprejšnje pomoči in s tem morebitnih kasnejših namestitiv.

2.2. Načela zakona

Predlog rešitev predloga zakona zasleduje predvsem naslednja načela:

- načelo največje koristi otroka in mladostnika,
- načelo čimprejšnje pomoči otroku in mladostniku z zagotavljanjem kontinuuma pomoči, namenjenega preventivnim dejavnostim,
- načelo individualizacije s pripravo in spremljanjem izvajanja individualiziranega programa za vsakega posameznega otroka in mladostnika, ki na podlagi strokovnega socialno-pedagoškega dela temelji na razumevanju funkcionalnosti čustvovanja in vedenja otroka in mladostnika,
- načelo soustvarjanja otroka in mladostnika s sodelovanjem pri načrtovanju vzgoje in lastnega razvoja v okviru vzgojnega procesa in pri sodelovanju pri pripravi in evalvaciji individualiziranega programa,

---

⁶ Bela Knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, 2011

- načelo varnega, stabilnega ter predvidljivega okolja z zagotavljanjem ustreznih pogojev bivanja v posameznih skupinah,
- načelo sodelovanja z družino oziroma za otroka in mladostnika pomembnimi posamezniki v strokovnem centru in doma ter usmerjenost socialno-pedagoške pomoči v življenjsko okolje posameznika z vzpostavitvijo pomoči otroku in mladostniku in njegovi družini,
- načelo celostne obravnave v obliki timskega dela in sodelovanja strokovnega centra z lastnimi strokovnjaki oziroma v sodelovanju s strokovnjaki, ki so na voljo v drugih zavodih in drugih organizacijah ter s pristojnimi resorji s področja šolstva, socialnega varstva, zdravstva in pravosodja ter policije z opredeljenimi načini sodelovanja,
- načelo regionalizacije in deinstitucionalizacije, z zagotavljanjem pomoči v strokovnem centru čim bližje domu, ki fleksibilno sledi potrebam otroka in mladostnika, s ciljem čimprejšnje vrnitve v domače okolje, k samostojnemu življenju in vstopu na trg dela z zagotavljanjem podpore tudi po izteku ukrepa.

2.3. Poglavitne rešitve

Zakon sistemsko ureja delovanje vzgojnih zavodov, ki se preoblikujejo v strokovne centre. Namen vzpostavitve strokovnih centrov je zagotavljanje celovite pomoči otrokom s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v posamezni regiji, ki jih lahko strnemo v tri osnovna področja:

- zagotavljanje preventivne dejavnosti v obliki nudenja in izvajanja pomoči otrokom, ki so vključeni v redne vrtce in šole,
- izvajanje različnih oblik in metod dela z otroki in mladostniki, ki so nameščeni v strokovnih centrih,
- nudenje podpore po odpustu iz institucionalne namestitve.

Regijska razporeditev in določitev strokovnih centrov je v pristojnosti ministra. Predvidena je vzpostavitev štirih strokovnih centrov, od tega bo eden (glede na sedanjo regijsko razporeditev obstoječih zavodov) deloval samostojno, drugi trije pa ob sodelovanju drugih zavodov.

Naloge strokovnih centrov so nudenje in izvajanje pomoči in podpore vrtcem in šolam pri delu z otroki in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami, nudenje strokovne podpore staršem ali zakonitim zastopnikom ali rejnikom (v nadaljevanju: starši), izvajanje dodatne strokovne pomoči, vključevanje otrok in mladostnikov v različne oblike dela ter skrb za razvoj strokovnega dela na področju vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v regiji. Ob tem bodo vsi strokovni in drugi zavodi obdržali samostojen status zavoda za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, kar je bila največja bojazen posameznih zavodov. S tovrstno rešitvijo sledimo usmeritvam, ki so jih v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju iz leta 2011 zapisali tudi strokovnjaki, ki so to vizijo razvoja pripravljali.

Obravnavanje otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami

V sklopu preventivnih dejavnosti strokovni delavci strokovnega centra nudijo pomoč otrokom s čustvenimi in vedenjskimi težavami, ki so vključeni v redne vrtce in šole, potrebujejo pa pomoč strokovnjakov. Zakon zanje vzpostavlja stopenjski model pomoči, ki ga nudi strokovni center z namenom, da morda do namestitve ne bi prišlo. Pomoč otrok prejema v vrtcu ali šoli, lahko pa se le-ti, to velja za šolarje, vključujejo tudi v dnevne oblike pomoči v strokovnem centru.

Otroci in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi motnjami so tisti otroci in mladostniki, ki so tako opredeljeni v odločbi o usmeritvi ali načrtu pomoči družini ali zapisniku multidisciplinarnega tima centra za zgodnjo obravnavo in ki potrebujejo dodatno strokovno pomoč ter prilagojeno izvajanje javno veljavnih programov. Ti otroci in mladostniki so lahko vključeni v redne šole, lahko pa so nameščeni v oskrbo v strokovni center.

Namestitev in oskrba

Postopek namestitve se začne v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja, ali ki ureja obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj. Otroci in mladostniki so v skladu z

Družinskim zakonikom nameščeni na podlagi sklepa sodišča o izreku vzgojnega ukrepa oddaje v vzgojni zavod ali sodne odločbe na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja.

Strokovni center otroka in mladostnika vključi v osnovnošolske ali srednješolske izobraževalne programe, v izobraževanje odraslih ali program produkcijske šole, v izjemnih primerih pa ga vključi namesto ali poleg izobraževalnih programov v različne oblike zaposlitve.

V strokovnem centru so različne vrste skupin za vzgojo, od tistih, v katerih delo poteka bolj strukturirano, kot je na primer vzgojna skupina, do bolj odprtih, kot je stanovanjska skupina. O prehodih med skupinami, ki so fleksibilni, odloča strokovna skupina glede na potrebe in koristi posameznega otroka in mladostnika.

Zakon predvideva pripravo standardov vedenja strokovnih delavcev v kriznih situacijah kot strokovna navodila za njihovo ravnanje ob nenadnem izbruhu avtoagresivnega ali heteroagresivnega vedenja z namenom zaščite otroka in mladostnika in strokovnih delavcev ter za delo z njim po izbruhu.

Zakon opredeljuje sodelovanje vseh, ki se ukvarjajo s posameznim otrokom in mladostnikom, to je sodelovanje s starši, centrom za socialno delo, pristojnim sodiščem, zdravstvenimi službami.

Samostojno vključevanje v življenje in delo

Strokovna skupina skupaj z mladostnikom in starši pripravi načrt za samostojno vključevanje v življenje in delo, ki med drugim vsebuje načrt za dokončanje izobraževanja, iskanje zaposlitve, stanovanja, vključevanje v morebitne oblike podpor, pomoč mladostniku v domačem okolju. Če mladostnik nima možnosti za vrnitev v domače okolje, se lahko dogovorijo za vključitev v mladinsko stanovanje, kjer lahko biva največ do 12 mesecev po zaključku izobraževanja oziroma največ do dopolnjenega 26. leta.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

3.1. Ocena finančnih posledic na državni proračun

Finančna sredstva, ki jih Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport namenja financiranju zavodov, v katerih so nameščeni otroci in mladostniki, sledi Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr. in 25/17 – ZVaj), Pravilniku o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov in vzgojnega programa na področju srednjega šolstva (Uradni list RS, št. 62/10, 99/10, 47/17 in 30/18) ter Pravilniku o merilih in metodologiji za določanje obsega sredstev za materialne stroške v zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 41/17) in je vezana na število oddelkov oziroma nameščenih otrok in mladostnikov.

Bistvena novost je vzpostavitev preventivne službe oziroma mobilnih timov, ki bodo vzpostavljeni postopoma in glede na potrebe. Ob oblikovanju štirih strokovnih centrov s po tremi dodatnimi zaposlenimi strokovnimi delavci, ki so v poprečju uvrščeni v 40 plačni razred z letnim povprečnim zneskom sredstev, potrebnih za plače, ki znaša 32,732,11 €, to za 12 zaposlitev na letni ravni pomeni 392.785,32 €. K temu moramo prišteti še povečanje potnih stroškov, skupno povečanje potrebnih proračunskih sredstev ne bo preseгло 500.000,00 € v letu 2020.

3.2. Ocena finančnih posledic za druga javnofinančna sredstva

Predlog zakona nima posledic za druga javnofinančna sredstva.

3.3. Navedba, da so sredstva za izvajanje zakona v državnem proračunu zagotovljena, če predlog zakona predvideva porabo proračunskih sredstev v obdobju, za katero je bil državni proračun že sprejet

Sredstva za delovanje strokovnih centrov so v proračunu 2020 že predvidena.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Da.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

5.1. Prilagojenost ureditve pravnemu redu Evropske unije

Predlog pravnega akta RS ne prenaša določb direktiv Evropske unije oziroma ni predmet prilagoditve prava Evropske unije.

5.2. Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih

V drugih pravnih sistemih je ureditev delovanja ustanov zelo različna, običajno je vključena v resor, ki je pristojen za socialne zadeve.

NEMČIJA

Sistem ureja Zakon o storitvah za otroke in mladostnike. Zakonodaja je usmerjena v otrokove potrebe in pomoč se temu primerno oblikuje.

K ambulantni vzgojni pomoči prištevajo:

- Vzgojno svetovanje (vzgojne in družinske svetovalnice, multiprofesionalni timi, podprti s psihološkimi in terapevtskimi pristopi, kjer se tim ukvarja z otroki, mladostniki, starši in drugimi pomembnimi vzgojnimi osebami v razreševanju in premagovanju individualnih in družinskih problemov - tudi ločitvenih procesih...
- Socialno skupinsko delo – skupinsko pedagoški koncept premagovanja razvojnih težav in vedenjskih problemov - s ciljem dekleta in fante opremiti s socialnim učenjem in uspešnega, korektnega vključevanja v skupine. Časovni obseg je praviloma majhen, en popoldan v tednu, kjer socialni pedagogi s stalno skupino opremljajo mlade s socialnimi veščinami.
- Vzgojna pomoč oziroma svetovalni pomočniki – oseba, ki mlademu stoji ob strani in daje podporo. Kljub temu da je oblika pomoči stara, je lahko zelo fleksibilna oblika pomoči. Lahko je tudi oblika vzgojnega ukrepa mladoletniškega sodnika – kjer se mladoletnemu določi osebo, ki mu bo pomagala – tudi kot zadnja možnost pred strožjimi sankcijami, ki je opredeljena v Zakonu o sodiščih za mladoletnike.
- Socialno pedagoška pomoč (podpora) družini – nastopa v različnih oblikah in možnostih, ki se lahko razlikuje v vsebinskem delu in intenziteti, kot tudi v metodičnih pristopih vse do družinske terapije. Skupno vsem oblikam, da je koncipirano za celotno družino glede vzgojnih nalog pri reševanju vsakodnevnih problemov, reševanju konfliktov in kriz, kot tudi kontaktov s CSD-ji in institucijami, ki podpirajo pomoč do samopomoči. V zadnjem obdobju izjemno pridobila in obravnava veliko družin.

- Dnevne skupine – so delno stacionarne oblike pomoči, predstavljajo življenjski prostor med družino in šolo. Pretežno starejši otroci dnevno obiskujejo ta prostor. Večina dnevnih skupin daje velik poudarek socialnemu učenju, šolskemu napredovanju in delu z družino.

K stacionarni pomoči sodijo:

- Različne oblike oskrbe (družinska, glede na trajanje – dlje časa, krajši čas, oskrba v pripravljenosti, za npr. krizne intervence oziroma t.i. nujni primeri), katerim je vsem lastno, da gre za vzgojo praviloma mlajših otrok v privatnih okvirih, v »normalnih« družinah. Primaren cilj je za razliko od posvojitev, da se otrok vrne v izvorno družino. Skrbniki/rejniki imajo iste pravice in dolžnosti kot starši. Za težje primere je pomembno, da ima vsaj eden od staršev pedagoško kvalifikacijo.

- Vzgojni zavodi – klasična oblika izven družinske institucionalne oskrbe otrok in mladostnikov, ki se je v zadnjih letih bistveno spremenil in diferenciral: zavodi so praviloma dosti manjši, podobni družinam, bolj liberalni, obstajajo samostojne stanovanjske skupin/skupnosti, stanovanja posameznika (mladinsko stanovanje) s spremljanjem, do nizkopražnih mest za prenočitve in postelj za krizne namestitve. Razmerje med različnimi oblikami oskrbe in zavodsko vzgojo je 40:60.

- Intenzivna socialno pedagoška oskrba posameznika, visoko fleksibilna oblika oskrbe, ki se je razvila iz zavodske vzgoje, lahko načeloma služi za vse oblike – od t. i. nizkopražnih do vseh oblik oskrbe z ali brez prenočitve, do intenzivnih oblik ena na ena. Vsebuje tudi doživljajsko pedagoške projekte, ki stremijo h konfrontaciji svojih meja in spoznavanju svojih možnosti ter druge klasične in alternativne oblike pomoči (psihoterapevtska podpora, pomoč z umetnostjo in druge oblike aktivacije mladih).

Zaprta oskrba v vzgojni pomoči – zadnjih nekaj let zelo pereča tema. Predvsem je pomembno vprašanje, kdo je tisti, ki ima indikacije, da se sprejme v zaprto obliko vzgojne pomoči. Vsekakor gre za vključenost pravosodnega sistema, saj zakon o storitvah za otroke in mladostnike ne vključuje tovrstnih oblik pomoči.

Prav tako obstaja veliko različnih stanovanjskih skupin, ki so namenjene različnim ciljnim skupinam: od odvisnikov, do delinkventov, do oblik za pomoč mamam/očetom in otrokom, socialno pedagoških intenzivnih krajši čas trajajočih oblik pomoči...

V Nemčiji je institucionalna oskrba za socialno ogrožene otroke v okviru pristojnosti zveznega Ministrstva za družino, starejših državljanov, žensk in mladine in socialnega ministrstva 16 zveznih dežel. Pravna podlaga za to je Zakon o socialni varnosti.

Pomoč za izobraževanje v ustanovi ponoči in podnevi (institucionalna oskrba) ali druga pomoč v obliki življenja je spodbujanje razvoja otrok in mladih s kombinacijo vsakdanje izkušnje z izobraževalnimi in terapevtskimi ponudbami:

1. poskus doseči vrnitev v družino, ali
2. se pripravi na bivanje v drugi družini ali
3. zagotoviti dolgoročen način življenja in se pripraviti na neodvisno življenje.

V Nemčiji sistem socialnega skrbstva za otroke in mladino ponuja storitve in ukrepe osebam, mlajšim od 27 let, staršem ali skrbnikom. Poleg številnih drugih storitev in ukrepov imajo osebe, ki so upravičene do varstva in vzgoje otroka - navadno starši, po potrebi skrbnik - zakonito pravico pomagati pri izobraževanju zase in za svojega otroka ", če ni zagotovila izobraževanja v korist otroka ali mlado osebo in če je pomoč primerna in potrebna za njen razvoj "(odstavek 27,

odstavek 1, Zakon o pomoči otrokom in mladostniku - SGB VIII). Obstaja veliko različnih ponudb ambulantnih, delnih in stacionarnih izobraževalnih pripomočkov.

Obstajata dve obliki oskrbe zunaj doma:

- Oskrba s polnim delovnim časom je eno od zamenjav življenjskega prostora za izobraževanje. To pomeni začasno ali stalno namestitev otroka v rejniško družino ali izobraževalni center.
- Domsko izobraževanje je sredstvo izobraževanja v ustanovi, kjer so otroci podnevi in ponoči. Pomaga se jim s kombinacijo vsakdanjih izkušenj s pedagoškimi in terapevtskimi ponudbami pri njihovem razvoju.

SLOVAŠKA

Na Slovaškem sistem posebnega izobraževanja za otroke s posebnimi potrebami ureja Zakon o šolah, ki priznava:

- Diagnostične centre,
- Centre za ponovno izobraževanje,
- Sanatorije za zdravljenje in izobraževanje.

Otroke je mogoče na zahtevo njihovega zakonitega zastopnika ali odločitve sodišča vključiti v te centre. V teh primerih pogoje sodnih odločb ureja Zakon o družini in Zakon o socialnem in pravnem varstvu otrok. To je področje Ministrstva za zaposlovanje, socialne zadeve in družino.

IRSKA

Otroške sobe za pridržanje (CDS)

Zakon o otrocih 2015 je omogočil združitev treh obstoječih otroških sob za pridržanje (Trinity House, Oberstown Boys in Oberstown Girls) v enoten nacionalni sklad za pridržanje otrok imenovan: "Oberstown Detention Campus". Tu je približno 50 otrok.

Šola za posebno nego

Enota za socialno vključenost je odgovorna za zagotavljanje izobraževanja v petih specialnih šolah, ki so povezane z oddelkom za visoko podporo in posebne oskrbe v lasti in upravljanju agencije za otroke in družino, TUSLA. Te enote zagotavljajo nastanitveno oskrbo otrok, ki so zakonito "izven nadzora", ki jim grozi in potrebujejo oskrbo in zaščito. V teh šolah je približno 50 učencev.

Projekt »Srečanje mladih« (YEP)

YEP so priznane posebne šole, ki nudijo izobraževalne otrok, ki so bodisi vključeni v manjše prestopništvo ali so v nevarnosti, in so izstopili iz rednega šolskega sistema. Obstaja pet takšnih šol, tri v Dublinu, ena v Corku in ena v Limericku. Vsaka šola ima do 25 učencev, starih od 10 do 16 let. Šole imajo poleg običajnega kurikula dodatna sredstva za zagotavljanje celovitega življenjskega programa. Šole dobijo donacijo za plačilo, ki pokriva stroške pomožnega osebja in nepovratna sredstva za kritje izdatkov, ki niso namenjeni plačilu, kot so materiali v učilnicah in obroki učencev itd. V teh šolah je približno 100 učencev.

Novembra 2017 je oddelek objavil poročilo o "Izobraževanju otrok v priporu in njihova oskrba". Poročilo, ki je temeljilo na inšpekcijskih pregledih, je ugotovilo, da je splošna kakovost šolanja

za otroke v priporu in oskrbo v državi dobra ali zelo dobra v večini primerov. Poročilo vsebuje ugotovitve in priporočila, ki izhajajo iz šestindvajsetih inšpekcijskih pregledov med leti 2013 in 2015 v teh okoliščinah. Več na povezavi: <https://www.education.ie/en/Publications/Inspection-Reports-Publications/Evaluation-Reports-Guidelines/education-of-children-in-detention-and-care.pdf>

MADŽARSKA

Poseben sistem otroškega varstva

Otrok je lahko ločen od svoje družine le, če je takšna ločitev v največjo korist otroka. V teh primerih se najde ustreznega skrbnika, ki sodeluje s straši. To je eden od najmanj drastičnih načinov posredovanja. Kadar ta možnost ni na voljo, je treba uporabiti ustrezno vrsto oskrbe, ki zagotavlja primerne nastanitve (rejniško družino, otroško hišo ali negovalne ustanove za invalide), da bi zagotovili pogoje, ki so bistveni za razvoj otrok.

Da bi zagotovili otrokovo pravico do vzgoje v družini, je treba najprej pretehtati možnost spodbujanja otroka in njegovega okolja. To načelo je obvezno za otroke, mlajše od 12 let. Drugačen ukrep se lahko uporablja samo v primeru, ko otrok zahteva posebno nego zaradi svojega zdravstvenega stanja ali kadar večje število bratov in sestre upravičuje nadomestitev v domovih za otroke.

Oddelki v domovih za otroke so organizirani v majhnih, domačih nastanitvenih stanovanjih (8-12 otrok) ali v manjših skupinah v domovih z največ 48 otroki.

Pravno zastopanje otrok, ki so v posebni skrbi, zastopa skrbnik varstva otrok, ki je strokovnjak, neodvisen od kraja oskrbe.

V praksi madžarskega sistema varstva otrok se ločitev družine zgodi v primeru hudega zanemarjanja ali zlorabe otroka, zločina ali drugih groženj, ki ogrožajo blaginjo otroka.

Po 18. letu starosti imajo mladostniki v otroškem varstvu na njihovo zahtevo pravico do nadaljnje oskrbe, če se ne zmorejo sami živeti ali so študentje javnih, visokošolskih ali izobraževalnih ustanov oziroma če čakajo na sprejem v socialne rezidenčne ustanove.

V sistemu nadaljnje oskrbe, ki ga odredi skrbniško sodišče, je treba razdeliti mladoletne osebe po skrbništvu ali posebni skrbi. Zdravstveno oskrbo po negi zagotavljajo rejniški domovi, domovi za otroke, domovi za nego na domu ali stanovanjske skupine, ki jih upravljajo te ustanove ali lokalne službe za zaščito.

6. PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

6.1 Presoja administrativnih posledic

- a) v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov:
/
- b) pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov:
/
- dokumentacija, ki jo mora stranka predložiti, povečanje ali zmanjšanje obsega dokumentacije z navedbo razlogov:
/
- čas, v katerem bo stranka lahko uredila zadevo:
/
- **6.2 Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki, in sicer za:**
/

- **6.3 Presoja posledic za gospodarstvo:**
/
- **6.4 Presoja posledic za socialno področje:**
/
- **6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja:**
/
- **6.6 Presoja posledic za druga področja:**
/
- **6.7 Izvajanje sprejetega predpisa:**
/
- **6.8 Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona:**
/
- **7. Prikaz sodelovanja javnosti pri pripravi predloga zakona**

Ob nastajanju predloga zakona je bilo v zadnjih dveh letih izvedenih kar 80 srečanj z različnimi deležniki: predstavniki vzgojnih zavodov, fakultet, centrov za socialno delo, sodniki, drugimi ministrstvi, predstavniki urada varuha človekovih pravic...

Predlog zakona je bil objavljen na portalu E-demokracija __.__.2019. Pripombe, predloge, mnenja je bilo mogoče podati do __.__. 2019.

V razpravo so bili vključeni:

- predstavniki zainteresirane javnosti,
- predstavniki strokovne javnosti.
- Ministrstva, CSD, sodišča, policija.

Mnenja, predloge, pripombe so podali:

- **8. Podatek o zunanjem strokovnjaku oziroma pravni osebi, ki je sodelovala pri pripravi gradiva:**

Predlog zakona je pripravljalo več delovnih skupin (tudi medresorska delovna skupina, ki jo je imenovala Vlada RS in se je je udeleževal tudi predstavnik Urada Varuha človekovih pravic), vendar nihče od zunanjih strokovnjakov za svoje delo ni prejel plačila za ta namen.

- **9. Navedba, kateri predstavniki predlagatelja bodo sodelovali pri delu državnega zbora in delovnih teles:**

- dr. Jernej Pikalo, minister
- Martina Vuk, državna sekretarka
- Anton Baloh, v. d. generalnega direktorja Direktorata za predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo

ZAKON O OBRAVNAVI OTROK IN MLADOSTNIKOV S ČUSTVENIMI IN VEDENJSKIMI TEŽAVAMI IN MOTNJAMI

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen
(vsebina zakona)

(1) Ta zakon ureja celovito pomoč otrokom in mladostnikom s čustvenimi in vedenjskimi težavami, ki so vključeni v vrtce in šole, in otrokom s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki so nameščeni v strokovnih centrih za otroke s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami (v nadaljnjem besedilu: strokovni centri).

(2) Otroci in mladostniki, ki jih strokovni center obravnava, so:

- otroci in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami, ki se v obravnavo strokovnega centra vključijo do 21. leta in imajo psihosocialne težave, ki se kažejo kot vedenjske, čustvene, učne ali druge težave v njihovem odraščanju, vendar še niso usmerjeni kot otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v skladu z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, niti kot otroci in mladostniki, ki bi potrebovali namestitev v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja,

- otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, v skladu z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami,

- otroci, nameščeni v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja,

- mladoletniki s pridobljeno popolno poslovno sposobnostjo in polnoletniki, ki so bili v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja, v strokovni center vključeni pred polnoletnostjo s pisno privolitvijo,

- mladoletniki in mlajši polnoletniki, ki jim je bil izrečen ukrep oddaje v vzgojni zavod v skladu z zakonom, ki ureja obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj.

(3) V zakonu se besedna zveza otrok in mladostnik uporablja za vse skupine otrok in mladostnikov iz drugega odstavka tega člena. Ko je v zakonu zapisan le termin mladostnik, se določba nanaša izključno na mladostnika starejšega od 15 let.

(4) V tem zakonu uporabljeni izrazi, ki se nanašajo na osebe in so zapisani v moški slovnični obliki, so uporabljeni kot nevtralni za ženski in moški spol.

2. člen
(strokovni center)

(1) Strokovni center je zavod za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, ki samostojno ali v sodelovanju z drugimi zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, ustanovljenimi za otroke s čustvenimi in vedenjskimi motnjami (v nadaljnjem besedilu: vzgojni zavodi), za otroke in mladostnike v regiji zagotavlja vse vrste pomoči, določene v tem zakonu.

(2) Strokovne centre, vzgojne zavode, s katerimi sodelujejo, in regije, v katerih posamezni strokovni center opravlja naloge, določi minister, pristojen za vzgojo in izobraževanje (v nadaljnjem besedilu: minister).

3. člen
(cilji in načela delovanja strokovnih centrov)

(1) Strokovni center sam ali v sodelovanju z vzgojnimi zavodi otroku in mladostniku zagotavlja celostno obravnavo ter ustvarja pogoje za doseganje njegovih učno-vzgojnih ciljev, preventivno-varstvenih ciljev, kompenzacijskih ciljev ter osebno in psiho-socialnih integracijskih ciljev.

(2) Ob tem delujejo po naslednjih načelih:

1. največje koristi otroka in mladostnika,
2. čim prejšnje pomoči otrokom in mladostnikom z zagotavljanjem kontinuuma pomoči, namenjenega preventivnim dejavnostim iz 6. člena tega zakona,
3. individualizacije s pripravo in spremljanjem izvajanja individualiziranega programa za vsakega posameznega otroka in mladostnika, ki temelji na strokovnem socialno-pedagoškem delu in razumevanju funkcionalnosti čustvovanja in vedenja otroka in mladostnika iz 11. člena tega zakona,
4. normalizacije in soustvarjanja otroka in mladostnika s sodelovanjem pri načrtovanju vzgoje in lastnega razvoja v okviru vzgojnega procesa ter pri pripravi in evalvaciji individualiziranega programa,
5. varnega, stabilnega ter predvidljivega okolja z zagotavljanjem ustreznih pogojev bivanja v posameznih vrstah skupin iz 13. člena tega zakona,
6. sodelovanja z družino in za otroka in mladostnika pomembnimi osebami v strokovnem centru in doma ter usmerjenost socialno-pedagoške pomoči v življenjsko okolje posameznika z vzpostavitvijo pomoči otroku in mladostniku in njegovi družini,
7. celostne obravnave otroka in mladostnika v obliki timskega dela in sodelovanja strokovnih delavcev strokovnega centra in drugih vzgojnih zavodov ter strokovnjakov iz drugih organizacij s področij socialnega varstva, zdravstva in pravosodja ter policije,
8. regionalizacije in deinstitucionalizacije, z zagotavljanjem pomoči v strokovnem centru z dislociranimi manjšimi enotami čim bližje domu, ki fleksibilno sledi potrebam otroka in mladostnika, s ciljem, da do namestitve ne pride in čimprejšnje vrnitve v domače okolje, k samostojnemu življenju in vstopu na trg dela z zagotavljanjem podpore tudi po izteku ukrepa.

4. člen
(naloge strokovnih centrov in vzgojnih zavodov)

(1) Strokovni center mora v regiji za otroke in mladostnike zagotavljati:

- možnost osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja,
- obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami v skladu s 6. členom tega zakona,
- izvajanje Vzgojnega programa in zagotavljanje vseh vrst skupin za vzgojo v strokovnem centru in oblik dela iz 13. člena tega zakona, vključno s skupinami za dnevne oblike dela in podporo po izteku ukrepa sodišča,
- namestitve zaradi nujnega odvzema otroka v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja, ali izvršitve začasne odredbe sodišča.

(2) Strokovni center izvaja pomoč ter podporo vrtcem, šolam in drugim zavodom za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami (v nadaljevanju: vrtci in šole) pri delu z otroki in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami, strokovno podporo staršem, zakonitim zastopnikom ali rejnikom (v nadaljnjem besedilu: starši), strokovno podporo za otroka in mladostnika pomembnim osebam, izvaja dodatno strokovno pomoč v

skladu z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, vključuje otroke in mladostnike v različne dnevne oblike dela ter skrbi za razvoj strokovnega dela na področju vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami ter motnjami v regiji.

(3) Strokovni center otroke in mladostnike, ki so nameščeni na podlagi odločbe sodišča:

- vključuje v javno veljavne programe vzgoje in izobraževanja,
- nudi celostno, multidisciplinarno obravnavo v sodelovanju z drugimi službami, ki obravnavajo otroka in mladostnika,
- pripravi načrt izvajanja vzgojnih oblik in metod dela za podporo razvoju otroka in mladostnika s ciljem socialne integracije v okolje in samostojnosti,
- nudi strokovno podporo staršem otroka in mladostnika ter zanj pomembnim osebam,
- nudi podporo po izteku ukrepa sodišča.

(4) Strokovni center pri izvajanju posameznih nalog iz predhodnih odstavkov tega člena sodeluje z drugimi vzgojnimi zavodi v regiji. O zagotavljanju posameznih nalog in načinu sodelovanja sklenejo pisni dogovor. Za delovanje strokovnega centra, usklajevanje nalog iz tega člena med strokovnim centrom in vzgojnimi zavodi je odgovoren ravnatelj strokovnega centra.

(5) Vzgojni zavod poleg izvajanja dejavnosti, za katere je ustanovljen, sodeluje s strokovnim centrom pri izvajanju posameznih nalog iz predhodnih odstavkov tega člena, organizira posamezne vrste skupin iz 13. člena tega zakona, s strokovnimi delavci sodeluje v mobilnem timu iz 6. člena tega zakona in pri izvajanju strokovnega dela s posameznim otrokom in mladostnikom, staršem in zanj pomembnimi osebami v okviru svojih specializiranih strokovnih kompetenc. Za delovanje posameznega vzgojnega zavoda je odgovoren ravnatelj tega zavoda.

(6) Strokovni center in vzgojni zavod izvajata Vzgojni program vse dni v letu.

(7) Strokovni center in vzgojni zavod lahko pri opravljanju nalog iz tega člena vključujeta tudi druge strokovnjake s področij pedopsihiatrije, zdravstvene nege, psihoterapije, mediacije, obravnave odvisnosti in drugo.

5. člen

(izvajanje javno veljavnih programov vzgoje in izobraževanja)

Strokovni center in vzgojni zavod izvajata javno veljavni Vzgojni program, lahko pa tudi osnovnošolske in srednješolske izobraževalne programe. Če strokovni center posameznega izobraževalnega programa ne izvaja, ga otroku in mladostniku zagotovi z vpisom na drugo šolo, ki izvaja ta program.

II. OBRAVNAVA OTROK IN MLADOSTNIKOV S ČUSTVENIMI IN VEDENJSKIMI TEŽAVAMI

6. člen

(obrnava otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami)

(1) Strokovni center otroku in mladostniku s čustvenimi in vedenjskimi težavami nudi kontinuum pomoči, ki obsega:

- svetovanje vrtcu, šoli ali staršem, lahko pa tudi za otroka in mladostnika pomembnim osebam,

- pomoč mobilnega tima,
- pripravo strokovnega poročila mobilnega tima.

(2) Svetovanje iz prve alineje prvega odstavka tega člena strokovni center izvaja na podlagi pisnega zaprosila vrtca ali šole, ki s svojimi strokovnimi delavci otroku in mladostniku s čustvenimi in vedenjskimi težavami ne zmore več zagotavljati ustrezne pomoči. Zaposilu priloži tudi poročilo, iz katerega je razviden obseg in vrsta pomoči, ki je bila zagotovljena otroku in mladostniku.

(3) Strokovni center začne izvajati svetovanje najkasneje v roku desetih dni od prejema zaprosila. Svetovanje se lahko izvaja s sredstvi elektronskih komunikacij, po telefonu ali v obliki sestanka strokovnih delavcev vrtca ali šole in strokovnega centra, če za svetovanje zaprosi vrtec ali šola.

(4) Če vrtec ali šola ali strokovni center presodijo, da svetovanje ne zadošča, ravnatelj strokovnega centra v najkrajšem možnem času oblikuje mobilni tim, v katerem sodelujejo strokovni delavci različnih strok, glede na težave posameznega otroka in mladostnika. Mobilni tim skupaj z vrtcem ali šolo ter starši načrtuje in spremlja doseganje posameznih ciljev za premagovanje čustvenih in vedenjskih težav otroka in mladostnika in načrtuje morebitno nadaljnjo pomoč.

(5) Če pomoč mobilnega tima ne zadošča, mobilni tim vrtcu ali šoli pripravi strokovno poročilo iz tretje alineje prvega odstavka tega člena s predlogi nadaljnje pomoči otroku in mladostniku:

- uvedba postopka usmerjanja,
- vključitev v dnevne oblike dela,
- napotitev v center za zgodnjo obravnavo oziroma za duševno zdravje,
- pobuda pristojnemu centru za socialno delo, da se vključi v pomoč družini s svojimi storitvami.

(6) Vrtec ali šola v roku 30 dni po izdaji strokovnega poročila iz prejšnjega odstavka z njim seznanijo starše. Strokovno poročilo vrtec ali šola vloži v osebno mapo oziroma v evidenco o dijakih, ki jih obravnava svetovalna služba.

(7) Če je v strokovnem poročilu iz petega odstavka kot oblika pomoči predlagana vključitev otroka in mladostnika v dnevne oblike dela v strokovnem centru, strokovni center vključi le-tega na pobudo staršev ali mladostnika v izobraževalni program ali v Vzgojni program ter zanj pripravi individualizirani program iz 11. člena tega zakona.

(8) Za svetovanje iz prve alineje prvega odstavka tega člena lahko strokovni center zaprosijo tudi starši, mladostnik ali center za socialno delo.

III. OBRAVNAVA OTROK IN MLADOSTNIKOV S ČUSTVENIMI IN VEDENJSKIMI MOTNJIAMI

7. člen

(obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi motnjami)

(1) Otroci in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi motnjami so otroci in mladostniki, ki so usmerjeni v skladu z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, ali otroci s primanjkljaji, ovirami oziroma motnjami na socialno čustvenem področju v skladu z zakonom, ki ureja zgodnjo obravnavo predšolskih otrok, in ki potrebujejo dodatno strokovno pomoč ter prilagojeno izvajanje javno veljavnih programov.

(2) Strokovni center lahko nudi pomoč iz 6. člena tega zakona tudi otrokom in mladostnikom s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

IV. NAMESTITEV IN OSKRBA V STROKOVNEM CENTRU

8. člen (nameščanje)

(1) Postopek namestitve otroka in mladostnika v strokovnem centru se začne v skladu z zakonom, ki ureja nepravdni postopek in zakonom, ki ureja družinska razmerja, ali v skladu z zakonom, ki ureja obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj.

(2) Pred vstopom v osnovno šolo se otroci v strokovni center ne nameščajo.

(3) Strokovni center je na podlagi odločbe sodišča o izreku vzgojnega ukrepa namestitve v vzgojni zavod ali odločbe sodišča na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja, otroka in mladostnika dolžan namestiti v strokovni center ali vzgojni zavod v regiji, ki ga določi ravnatelj strokovnega centra. Na predlog strokovne skupine iz 11. člena tega zakona lahko ravnatelj strokovnega centra namesti otroka in mladostnika v drugi vzgojni zavod v regiji, ki ga je dolžan vključiti.

(4) Predlog centra za socialno delo pristojnemu sodišču v skladu z zakonom, ki ureja nepravdni postopek in zakonom, ki ureja družinska razmerja, vsebuje strokovno poročilo strokovnega centra iz petega odstavka 6. člena tega zakona, če je bilo izdelano.

(5) Pristojno sodišče otroka in mladostnika praviloma namesti v strokovni center v regiji, kjer otrok in mladostnik prebiva, lahko pa tudi izven nje, če za to obstajajo utemeljeni razlogi. Center za socialno delo v okviru svojih pristojnosti pripravi otroka in mladostnika in starše na namestitev v strokovni center.

9. člen (ogled in podpis dogovora)

(1) Strokovni delavci centra za socialno delo v času trajanja postopka namestitve na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja, s strokovnimi delavci strokovnega centra organizirajo in opravijo informativni pogovor z otrokom in mladostnikom in starši, jim predstavijo dejavnosti, oblike dela in možnosti pomoči ter zagotovijo ogled strokovnega centra oziroma skupine iz 13. člena tega zakona, kamor bo otrok in mladostnik nameščen. Otroka in mladostnika in starše strokovni center pisno seznani s pravili strokovnega centra ali vzgojnega zavoda ter določbami tega zakona.

(2) Če sodišče otroka in mladostnika namešča v skladu z zakonom, ki ureja obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, strokovni delavci centra za socialno delo in strokovnega centra ogled strokovnega centra ter seznanitev s pravicami in dolžnostmi opravijo po pravnomočni odločbi sodišča.

(3) Strokovni center, mladostnik ter starši najkasneje ob namestitvi podpišejo dogovor o medsebojnem sodelovanju. O morebitni zavrnitvi podpisa staršev, ki ne zadrži izvršitve ukrepa, strokovni center obvesti pristojni center za socialno delo.

10. člen
(dokumentacija)

(1) Strokovni center in vzgojni zavod imata po pravnomočnosti odločbe sodišča o namestitvi pravico do vpogleda, prepisa, izpisa ali kopiranja dokumentacije o otroku in mladostniku in njegovi družini, ki je bila podlaga za njegovo namestitev ali je nastala v okviru sodnega postopka.

(2) Strokovni center in vzgojni zavod imata v času namestitve pravico, da se pri osebnem zdravniku otroka in mladostnika seznanita z njegovim zdravstvenim stanjem.

(3) Strokovni center ali vzgojni zavod pridobi poročilo vzgojno-izobraževalnega zavoda, v katerega je ali je bil otrok in mladostnik vključen ter ima pravico do vpogleda, prepisa, izpisa ali kopiranja dokumentacije o otroku in mladostniku.

(4) Pridobljeno dokumentacijo strokovni center in vzgojni zavod hranita in uporabljata izključno za namen dela z otrokom in mladostnikom. V primerih premestitve otroka in mladostnika znotraj regije strokovnega centra se dokumentacija posreduje vzgojnemu zavodu ali strokovnemu centru, v katerega je otrok premeščen.

(5) Strokovni center in vzgojni zavod vodita šolsko dokumentacijo na podlagi predpisov, ki urejajo področje izobraževanja glede na javno veljavne izobraževalne programe, ki jih izvajata.

11. člen
(strokovna skupina in individualizirani program)

(1) Ravnatelj strokovnega centra ali vzgojnega zavoda za vsakega otroka in mladostnika v roku osmih dni od namestitve imenuje strokovno skupino, v kateri sta poleg strokovnih delavcev strokovnega centra oziroma vzgojnega zavoda tudi predstavnik pristojnega centra za socialno delo in predstavnik šole, v katero je otrok in mladostnik vključen. Delo strokovne skupine koordinira strokovni delavec strokovnega centra oziroma vzgojnega zavoda. Po potrebi se strokovna skupina lahko razširi.

(2) Strokovna skupina iz prejšnjega odstavka najkasneje v 30 dneh po imenovanju v sodelovanju z otrokom in mladostnikom, če njegova starost in sposobnost razumevanja okoliščin to omogoča, ter starši pripravi individualizirani program. V njem na podlagi pogovora z otrokom in mladostnikom in starši ter dokumentacije določi cilje in najbolj učinkovite oblike in metode dela z otrokom in mladostnikom, oblike sodelovanja s starši ter nosilce posameznih dejavnosti v skladu s smernicami za izdelavo individualiziranega programa, ki so priloga Vzgojnega programa.

(3) Strokovna skupina v sodelovanju z otrokom in mladostnikom in starši individualizirani program po potrebi dopolnjuje in spreminja, ga najmanj dvakrat letno evalvira ter z evalvacijo seznanji pristojno sodišče. Če je mladostnik v strokovnem centru s svojim pisnim soglasjem, sodelovanje staršev ni obvezno.

(4) V primeru dejavnikov, ki ogrožajo življenje otroka in mladostnika, njegovih vrstnikov ali zaposlenih v strokovnem centru ali vzgojnem zavodu oziroma avto ali heteroagresivnega vedenja otroka in mladostnika, je ravnatelj strokovnega centra oziroma vzgojnega zavoda dolžan v najkrajšem možnem času sklicati multidisciplinarni tim, ki ga sestavljajo člani strokovne skupine iz prvega odstavka tega člena, starši in zdravnik, ki otroka in mladostnika obravnava. Udeležba na multidisciplinarnem timu je za vabljen obvezna. Na multidisciplinarni tim je lahko vabljen tudi otrok in mladostnik in druge, zanj pomembne osebe, pristojni sodnik oziroma predstavniki drugih organizacij, ki otroka in mladostnika obravnavajo. Če starši oziroma

otrok in mladostnik niso prisotni na multidisciplinarnem timu, predstavi predloge multidisciplinarnega tima staršem in otroku in mladostniku strokovna skupina. Strokovna skupina s sklepi multidisciplinarnega tima dopolni individualizirani program za otroka in mladostnika.

12. člen

(vključitev v izobraževalne programe in zaposlitev)

(1) Strokovni center ali vzgojni zavod vključi otroka in mladostnika v osnovnošolski ali srednješolski izobraževalni program, v izobraževanje odraslih ali Program produkcijske šole, ki je del Vzgojnega programa.

(2) Če se otrok in mladostnik izobražuje v izobraževalnem programu, ki ga izvaja strokovni center ali vzgojni zavod, sklene strokovni center dogovor o izdaji javne listine o zaključku izobraževanja z osnovno ali s srednjo šolo, ki izvaja isti program.

(3) Čas izobraževanja med namestitvijo se ne upošteva pri skupnem obsegu trajanja srednješolskega izobraževanja po zakonu, ki ureja gimnazijo ali poklicno in strokovno izobraževanje. V času namestitve se lahko otrok in mladostnik vpiše v srednješolske programe tudi v primeru, če je pred namestitvijo že presegel predpisani skupni obseg trajanja srednješolskega izobraževanja.

(4) Otroci in mladostniki, ki se vključujejo le v dnevne oblike dela, se lahko izobražujejo v osnovnošolskih ali srednješolskih izobraževalnih programih ali v Programu produkcijske šole v strokovnem centru. Otrok in mladostnik ob vključitvi v Program produkcijske šole pridobi status dijaka.

(5) Mladostnik lahko na podlagi individualiziranega programa opravlja občasno delo dijaka ali študenta oziroma se zaposli, če se ne izobražuje.

13. člen

(oblike dela in vrste skupin za vzgojo v strokovnem centru in vzgojnem zavodu)

(1) V strokovnem centru in vzgojnem zavodu se glede na potrebe otrok in mladostnikov, v skladu z Vzgojnim programom in s pravilnikom, ki ureja normative in standarde za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami, oblikujejo različne vrste skupin. Posamezna vrsta skupine se lahko vsebinsko specializira in se lahko s soglasjem ministrstva, pristojnega za vzgojo in izobraževanje, preoblikuje v drugo vrsto skupine.

(2) Skupina v dnevni obliki dela se oblikuje za otroke in mladostnike, ki ne bivajo v strokovnem centru ali vzgojnem zavodu. Otroci in mladostniki se vključujejo v osnovnošolske ali srednješolske izobraževalne programe, ki jih strokovni center izvaja znotraj strokovnega centra ali v vzgojnem zavodu, v dnevne oblike Vzgojnega programa znotraj stanovanjskih ali vzgojnih skupin, v samostojne dnevne skupine ali v Program produkcijske šole.

(3) Stanovanjska skupina deluje po principu družinske vzgoje, otroci in mladostniki se v času vključitve praviloma izobražujejo v javno veljavnih izobraževalnih programih izven strokovnega centra in vzgojnega zavoda.

(4) Vzgojna skupina praviloma deluje na isti lokaciji kot strokovni center ali vzgojni zavod, otroci in mladostniki, ki so vanjo vključeni, se praviloma izobražujejo v javno veljavnih izobraževalnih programih, ki jih izvaja strokovni center ali vzgojni zavod.

(5) Intenzivna skupina je namenjena otrokom in mladostnikom, ki zaradi težje problematike potrebujejo večji obseg bolj strukturirane in intenzivnejše pomoči oziroma terapevtsko obravnavo. Strokovni center in vzgojni zavod lahko v tej skupini zagotavljata višjo stopnjo varnosti otrok in mladostnikov s stalno prisotnostjo strokovnih delavcev, kar je lahko začasen ukrep, ki ga odredi ravnatelj. O dogajanjih v času ukrepa strokovni delavci oblikujejo zapisnik.

(6) Mladinsko stanovanje je praviloma namenjeno vključitvi mladostnikov, ki po izteku vzgojnega ukrepa namestitve, nimajo možnosti vrnitve v domače okolje.

(7) Druge vrste skupin ali oblike pomoči se lahko oblikujejo na predlog strokovnega centra ali vzgojnega zavoda ob upoštevanju potreb otrok in mladostnikov, s soglasjem ministrstva, pristojnega za vzgojo in izobraževanje.

14. člen (upravne zadeve)

(1) Strokovni center ali vzgojni zavod otroku in mladostniku uredi začasno bivališče v skladu z zakonom, ki ureja prijavo bivališča.

(2) Starši strokovnemu centru ali vzgojnemu zavodu za čas namestitve izročijo osebne dokumente otroka in mladostnika in zdravstveno ter bančno izkaznico, če jo otrok in mladostnik ima. Strokovna skupina, glede na starost in zrelost otroka in mladostnika, presodi, ali ima dokumente otrok in mladostnik pri sebi ali jih začasno ali ves čas nastanitve hrani strokovni center ali vzgojni zavod.

15. člen (odločba o usmeritvi)

Če ima otrok in mladostnik ob namestitvi v strokovni center odločbo o usmeritvi na podlagi zakona, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, mora pristojni center za socialno delo v roku 15 dni po izdaji odločbe sodišča, o tem obvestiti Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Ta na podlagi odločbe sodišča spremeni dokončno odločbo o usmeritvi tako, da ponovno odloči o usmeritvi otroka in mladostnika, pri čemer naj upošteva, katero pomoč otrok in mladostnik že prejema v okviru programov v strokovnem centru.

16. člen (sodelovanje s starši)

Starši so soodgovorni partnerji v vzgojnem procesu v času bivanja otroka in mladostnika v strokovnem centru, kar je opredeljeno v dogovoru o sodelovanju iz 9. člena tega zakona. Strokovna skupina v okviru individualiziranega programa pripravi načrt sodelovanja in svetovanja staršem ter družini otroka in mladostnika v strokovnem centru ali na domu družine. Sodelovanje lahko vključuje tudi druge oblike aktivnosti v strokovnem centru, vključitev v šolo za starše, v terapevtsko skupino in drugo.

17. člen (sodelovanje s centrom za socialno delo)

Pristojni center za socialno delo v skladu s svojimi pristojnostmi, opredeljenimi v zakonu, ki ureja družinska razmerja, pripravi družino na vključitev otroka in mladostnika v strokovni center ter po izteku ukrepa na vrnitev otroka in mladostnika v domače okolje. V času trajanja ukrepa spremlja izvajanje ukrepa tako, da nudi pomoč družini, sodeluje v strokovni skupini iz prvega odstavka 11. člena tega zakona in pri izvajanju individualiziranega programa otroka in

mladostnika. Enkrat letno o delu z družino pripravi poročilo, ki ga pošlje strokovnemu centru in pristojnemu sodišču.

18. člen
(sodelovanje s pristojnim sodiščem)

Sodnik otroka in mladostnika v strokovnem centru najmanj enkrat letno obišče in opravi pogovor z njim ter s strokovno skupino in se seznanj z evalvacijo iz 11 člena in s poročilom iz 17. člena tega zakona.

19. člen
(sodelovanje z zdravstvenimi službami)

(1) Strokovni center ali vzgojni zavod zaradi zagotovitve zdravstvene oskrbe otroku in mladostniku v času namestitve sklone z zdravstvenim domom pogodbo, če je to potrebno glede na oddaljenost kraja izbranega zdravnika otroka in mladostnika.

(2) Otroka in mladostnika na zdravstvene preglede, če je to potrebno, praviloma spremlja strokovni delavec strokovnega centra ali vzgojnega zavoda, po dogovoru lahko starši.

(3) Strokovni center ali vzgojni zavod obvešča starše o zdravstvenih posebnostih otroka in mladostnika v skladu z zakonom, ki ureja pacientove pravice.

(4) Če je otrok in mladostnik bolan ali prejema medikamentozno terapijo, predpisano s strani zdravnika, je dolžnost in odgovornost strokovnega delavca poenotena z dolžnostjo in odgovornostjo starša kot laičnega sodelavca pri zdravstveni obravnavi in spremljanju otroka in mladostnika.

(5) Strokovni center lahko tudi sam opravlja zdravstveno dejavnost v skladu z zakonom, ki ureja zdravstveno dejavnost, če tako določi ustanovitelj strokovnega centra.

20. člen
(zagotavljanje varnosti otroka in mladostnika)

(1) V strokovnem centru in vzgojnem zavodu je prepovedano vsakršno nasilje. O vsakem nasilju mora strokovni center ali vzgojni zavod oblikovati zapisnik.

(2) V primerih namerne povzročitve materialne škode lahko strokovni center ali vzgojni zavod otroku in mladostniku izreče alternativne vzgojne ukrepe ali denarno povračilo. Alternativni vzgojni ukrepi so pobotanje oziroma poravnava, poprava škodljivih posledic ravnanja, opravljanje dobrih del. Višina denarnega povračila se določi na podlagi dejanskega stroška popravila ali zamenjave predmeta, ki ga je otrok in mladostnik namerno poškodoval.

(3) Ob nenadnem izbruhu avtoagresivnega ali heteroagresivnega vedenja, zaradi katerega je ogroženo življenje otroka in mladostnika, njegovih vrstnikov ali zaposlenih v strokovnem centru ali če bi agresija lahko povzročila veliko premoženjsko škodo ali obstaja sum kaznivega dejanja, strokovni delavec ravna v skladu s standardi vedenja v kriznih situacijah, ki so del Vzgojnega programa (v nadaljnjem besedilu: standardi vedenja strokovnih delavcev v kriznih situacijah). Strokovni delavec o dogodku pripravi poročilo in ga izroči ravnatelju strokovnega centra oziroma vzgojnega zavoda.

21. člen
(prepovedi)

(1) Na površinah, ki spadajo v strokovni center in vzgojni zavod, je prepovedano:

- uživanje alkohola ali prepovedanih drog,
- prisotnost pod vplivom alkohola ali prepovedanih drog,
- posedovanje, ponujanje ali prodajanje alkohola in prepovedanih drog,
- posedovanje oziroma uporaba predmetov oziroma sredstev, ki ogrožajo varnost in zdravje ljudi ali varnost premoženja.

(2) Če obstaja sum, da otrok in mladostnik pri sebi skriva nedovoljene stvari, strokovni delavec otroka in mladostnika pozove, da stvari izroči sam, sicer opravi pregled osebnih stvari oziroma prostora. Pri tem upošteva dostojanstvo otroka in mladostnika.

(3) Če strokovni delavec sumi, da otrok in mladostnik skriva nevarne snovi in predmete, ki ogrožajo njegovo življenje ali zdravje ali življenje in zdravje drugih, strokovni delavec nevarno snov ali predmet odvzame. V primeru ugotovljenih okoliščin, ki nakazujejo sum storitve prekrška ali kaznivega dejanja, o tem obvesti policijo.

(4) Strokovni delavec opravi pregled osebnih stvari in prostora v skladu s standardi vedenja strokovnih delavcev v kriznih situacijah. O vsakem pregledu osebnih stvari in prostora ali odvzemu nevarne snovi ali predmeta strokovni delavec napiše poročilo in ga izroči ravnatelju strokovnega centra ali vzgojnega zavoda.

(5) Strokovni delavec lahko zaseže predmete, s katerimi otrok in mladostnik ogroža ali bi lahko ogrozil svoje življenje ali zdravje drugih ali povzroča oziroma bi lahko povzročil materialno škodo.

(6) Preizkus prisotnosti psihoaktivnih substanc in njihovih presnovkov v telesu in alkohola pri otroku in mladostniku opravi delavec zdravstvene službe ali delavec strokovnega centra ali vzgojnega zavoda, v strokovnem centru ali vzgojnem zavodu ali izven. Strokovni center ali vzgojni zavod lahko postopek izvedbe urinskega testiranja in pravila glede plačila urinskih testerjev natančneje opredeli v pravilih strokovnega centra oziroma vzgojnega zavoda.

(7) Na multidisciplinarnem timu iz 11. člena tega zakona se lahko odloči, da se otroka in mladostnika vključi v program terapevtske oziroma zdravstvene pomoči.

22. člen
(letni delovni načrt)

(1) Z letnim delovnim načrtom se določijo vsebina, obseg in razporeditev vzgojno-izobraževalnega in drugega dela v Vzgojnem programu. Določijo se delo svetovalne službe in drugih služb, delo knjižnice, aktivnosti, s katerimi se strokovni center ali vzgojni zavod vključuje v okolje, oblike sodelovanja s starši, strokovno izpopolnjevanje učiteljev in drugih delavcev, sodelovanje z visokošolskimi zavodi, ki izobražujejo učitelje, raziskovalnimi inštitucijami, sodišči, vzgojnimi posvetovalnicami oziroma svetovalnimi centri, sodelovanje z zunanjimi sodelavci in druge naloge, potrebne za uresničitev Vzgojnega programa.

(2) Letni delovni načrt sprejme svet strokovnega centra ali vzgojnega zavoda v skladu z zakonom in drugimi predpisi najkasneje do konca meseca septembra v vsakem šolskem letu.

23. člen
(pravila strokovnega centra oziroma vzgojnega zavoda)

(1) Vsak strokovni center ali vzgojni zavod ima pravila, v katerih natančneje opredeli:

1. predstavitev podatkov o strokovnem centru ali vzgojnem zavodu,
2. predstavitev oblik dela in vrst skupin, (bivanje, vzgojno delo, struktura dneva)
3. pravice in dolžnosti otrok in mladostnikov,
4. načine zagotavljanja varnosti,
5. pravila vedenja in ukrepi v primeru kršitev,
6. postopke urejanja odhoda domov in vrnitve,
7. načine sodelovanja s starši in postopek najave in opravičevanja odsotnosti otroka,
8. merila in postopek za podeljevanje pohval, nagrad in drugih priznanj otroku in mladostniku,
9. pravila uporabe osebnih naprav za povezovanje s podatkovnim in telekomunikacijskim omrežjem.

(2) Ob podpisu dogovora iz tretjega odstavka 9. člena tega zakona oziroma ob namestitvi je otrok in mladostnik seznanjen s pravili strokovnega centra ali vzgojnega zavoda, določbami tega zakona ter s posledicami kršitev. Pravila strokovnega centra ali vzgojnega zavoda so obvezujoča za vse otroke in mladostnike ter zaposlene.

(3) Pravila strokovnega centra ali vzgojnega zavoda sprejme svet zavoda in se objavijo na spletni strani strokovnega centra ali vzgojnega zavoda.

24. člen
(sredstva za učenje za samostojno življenje)

(1) Strokovni center ali vzgojni zavod lahko iz sredstev oskrbe, prostovoljnih sredstev staršev ali donacij, z individualiziranim programom določi mesečno žepnino otroka in mladostnika za učenje za samostojno življenje.

(2) Ravnatelj lahko določi znesek sredstev, ki ga upravlja posamezna skupina iz 13. člena tega zakona. Višina sredstev za posamezno skupino ne sme presegati 20 % vrednosti, ki jo strokovni center dobi za materialne stroške posamezne skupine. Sredstva so namenjena za stroške nakupa živil in osnovnih življenjskih potrebščin v skupini za učenje otrok in mladostnikov pri ravnanju z denarjem. Pri nakupu živil in osnovnih življenjskih potrebščin skupina ni vezana na izvajanje zakona, ki ureja javno naročanje. Ravnatelj mesečno preverja gospodarno in namensko rabo sredstev.

25. člen
(vračanje v domače okolje)

Strokovni delavec skupine iz 13. člena tega zakona, v katero je otrok in mladostnik vključen, v skladu s priporočili strokovne skupine, ob koncu tedna ali med počitnicami otroku in

mladostniku odobri izhod v domače okolje. Skupaj z otrokom in mladostnikom ter starši določijo načine medsebojnega sodelovanja v času izhoda.

26. člen

(ravnanje v primeru nedovoljenega izhoda)

(1) O nedovoljenem izhodu otroka in mladostnika iz strokovnega centra ali nepravočasni vrnitvi, mora strokovni center ali vzgojni zavod takoj obvestiti policijo in starše, najkasneje prvi naslednji delovni dan pa tudi pristojni center za socialno delo in pristojno sodišče.

(2) Po prejemu obvestila, da je otrok in mladostnik na policiji, ga prevzame strokovni center ali vzgojni zavod v najkrajšem možnem času, vendar najkasneje v 6 urah.

(3) Če otrok in mladostnik ogroža sebe ali druge, preprečuje ali onemogoča varno vrnitev v strokovni center, lahko ravnatelj strokovnega centra ali vzgojnega zavoda ali od njega pooblaščen oseba zaprosi za pomoč policije. Policija strokovnemu centru oziroma vzgojnemu zavodu nudi pomoč v skladu z zakonom, ki ureja naloge in pooblastila policije. Otroke in mladostnike, ki so v strokovni center nameščeni v skladu z zakonom, ki ureja obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, v strokovni center pripelje policija.

(4) Če je na nedovoljenem izhodu mladostnik, ki je v strokovnem centru s pisno privolitvijo, kot je to opredeljeno v tretji alineji drugega odstavka 1. člena tega zakona, strokovni center v najkrajšem možnem času o iskanju osebi obvesti policijo. Po prejemu obvestila, da je mladostnik najden, strokovna skupina iz 11. člena tega zakona najkasneje v 30 dneh pripravi mnenje, ali je bivanje v strokovnem centru še smiselno.

(5) Nedovoljene izhode strokovni center in vzgojni zavod beležita v evidenci nedovoljenih izhodov.

V. SAMOSTOJNO VKLJUČEVANJE V ŽIVLJENJE IN DELO

27. člen

(zaključek bivanja oziroma vključevanja v dnevne oblike pomoči)

(1) Otrok in mladostnik se lahko trajno vrne v domače okolje po izteku ukrepa sodišča. Pobudo za predčasno prenehanje ukrepa ali za nadomestitev ukrepa pošlje strokovni center sodišču, ki je ukrep izreklo in o tem obvesti pristojni center za socialno delo.

(2) Pobudi iz prejšnjega odstavka mora strokovni center priložiti poročilo o poteku vzgoje otroka in mladostnika, doseženih rezultatih ter napotke za morebitne nadaljnje ukrepe strokovnih služb, ki bodo pomagale otroku in mladostniku pri vključitvi v samostojno življenje in delo.

(3) Po izteku ukrepa pristojnega sodišča pripravi strokovna skupina skupaj z mladostnikom in starši načrt za vključitev v samostojno življenje in delo, ki med drugim vsebuje načrt za dokončanje izobraževanja, iskanje zaposlitve, stanovanja, vključevanje v morebitne oblike podpor, pomoč mladostniku v domačem okolju. Če mladostnik nima možnosti za vrnitev v domače okolje, se mu omogoči vključitev v mladinsko stanovanje.

(4) Otrok in mladostnik se vključuje v dnevne oblike dela iz 13. člena tega zakona dokler ne doseže ciljev, določenih v individualiziranem programu oziroma največ do zaključka srednješolskega izobraževanja.

28. člen
(mladinsko stanovanje)

(1) Mladostnik, ki se ne more vrniti v domače okolje, se v mladinsko stanovanje na predlog strokovne skupine iz 11. člena tega zakona vključi takoj po izteku ukrepa, izjemoma pa tudi v roku enega leta od izteka ukrepa. V mladinsko stanovanje je vključen še največ 12 mesecev po zaključku izobraževanja oziroma največ do dopolnjenega 26. leta. O vključitvi odloči ravnatelj strokovnega centra ali vzgojnega zavoda.

(2) Na pobudo mladostnika ali strokovne skupine lahko mladostnik prekine bivanje v mladinskem stanovanju.

(3) Kriteriji za vključitev v mladinsko stanovanje so del Vzgojnega programa.

VI. VARSTVO PRAVIC OTROK IN MLADOSTNIKOV

29. člen
(varstvo pravic otrok in mladostnikov)

(1) Če otrok in mladostnik meni, da so mu bile kršene pravice pri bivanju ali vzgojnem delovanju v strokovnem centru ali vzgojnem zavodu lahko v osmih dneh od dneva, ko je izvedel za kršitev, poda pisno ali ustno zahtevo za varstvo pravic ravnatelju strokovnega centra ali vzgojnega zavoda. Zahtevo za varstvo pravic lahko v imenu otroka in mladostnika podajo tudi starši.

(2) O zahtevi za varstvo pravic v tridesetih dneh odloči ravnatelj s sklepom.

(3) Zoper sklep ravnatelja je v osmih dneh od vročitve dovoljena pritožba otroka in mladostnika ali njegovih staršev. O pritožbi odloča pritožbena komisija, ki jo imenuje svet zavoda. Pritožbena komisija ima tri člane, dva od njih sta strokovna delavca tega strokovnega centra oziroma vzgojnega zavoda, v katerem je skupina, kjer otrok in mladostnik biva, tretji član pa je strokovni delavec drugega strokovnega centra ali vzgojnega zavoda. Člani pritožbene komisije imajo namestnike. Mandat pritožbene komisije traja štiri leta. Ista oseba je lahko imenovana za člana pritožbene komisije večkrat.

(4) V postopku odločanja o otrokovi in mladostnikovi zahtevi oziroma pravicah in obveznostih mora pritožbena komisija:

1. otroku in mladostniku pomagati, da čim lažje in hitreje uveljavi svojo pravico,
2. uporabiti tisti ukrep, ki je za otroka in mladostnika ugodnejši, če se z njim doseže zakonit namen;
3. skrbeti za to, da otrokovo in mladostnikovo nepoznavanje predpisov ni v škodo pravic, ki mu gredo po zakonu;
4. ugotoviti resnično dejansko stanje in v ta namen ugotoviti vsa dejstva, ki so pomembna za zakonito in pravilno odločanje;
5. preden odloči o zahtevi, otroku in mladostniku dati možnost, da pojasni vsa dejstva in okoliščine, ki so pomembne za odločanje;
6. postopek voditi hitro, v rokih, ki omogočajo otroku in mladostniku uresničevanje njegovih pravic in obveznosti.

(5) Pritožbena komisija o zahtevi za varstvo pravic otroku in mladostniku v roku 45 dni od prejema pritožbe izda pisni sklep, ki vsebuje izrek odločitve, obrazložitev in pravni pouk. Sklep se vroči otroku in mladostniku oziroma staršem. Zoper odločitev pritožbene komisije je možno sprožiti upravni spor.

VII. ZBIRKE PODATKOV

30. člen (obdelava osebnih podatkov)

Za potrebe obravnave otrok in mladostnikov, njihovega izobraževanja, sodelovanja s starši in pristojnimi institucijami v skladu s tem zakonom, izdelave individualiziranega programa otroka in mladostnika, njegovega izvajanja in spremljanja, odločanja o pravicah in obveznostih otroka in mladostnika, spremljanja vključevanja v različne oblike dela, za znanstveno-raziskovalne namene in za statistične namene strokovni center ali vzgojni zavod obdeluje osebne podatke in vodi zbirke podatkov otrok in mladostnikov, ki jih je obravnaval po tem zakonu.

31. člen (evidence)

(1) Strokovni center in vzgojni zavod poleg evidenc, ki jih določajo predpisi s področja osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja, vodi tudi evidence, ki jih določa ta zakon. Evidence vodijo praviloma v elektronski obliki, na način, da je omogočen tudi izpis na papir.

(2) Strokovni center in vzgojni zavod vodita naslednje evidence:

- evidenco o izvajanju strokovnih nalog strokovnega centra za posameznega otroka in mladostnika,
- matično knjigo,
- evidenca ukrepov v kriznih situacijah o otrocih in mladostnikih, ki so bili obravnavani v kriznih situacijah,
- evidenco nedovoljenih izhodov oziroma nepravočasnih vrnitev otrok in mladostnikov,
- evidenco predpisanih zdravil za v otroka in mladostnika.

(3) Evidenca o izvajanju strokovnih nalog za posameznega otroka in mladostnika vsebuje naslednje podatke:

1. datum zaprosila za obravnavno otroka in mladostnika,
2. vlagatelj zaprosila za obravnavno otroka in mladostnika,
3. naziv vrtca ali šole s kontaktni podatki: naslov, osebno ime kontaktne osebe, elektronski naslov, telefonska številka,
4. osebno ime otroka in mladostnika, ki mu je pomoč nudena,
5. osebno ime in naslov, elektronski naslov, telefonska številka staršev ali skrbnikov,
6. osebno ime strokovnih delavcev, ki izvajajo pomoč,
7. število ur pomoči, ki jih je za posameznega otroka in mladostnika opravil posamezni strokovni delavec.

(4) Matična knjiga vsebuje naslednje podatke:

1. osebno ime otroka in mladostnika,
2. datum in kraj rojstva otroka in mladostnika,
3. naslov stalnega oziroma začasnega bivališča otroka in mladostnika,
4. osebno ime ter kontaktne podatke staršev ali skrbnikov: naslov stalnega oziroma začasnega bivališča, elektronski naslov, telefonska številka,
5. ime in sedež pristojnega centra za socialno delo,
6. kontaktne podatke zadolžene osebe za otroka in mladostnika na pristojnem centru za socialno delo: osebno ime, elektronski naslov, telefonska številka,

7. ime in sedež pristojnega sodišča, ki je izdal odločbo ali sklep oziroma številka strokovnega poročila iz 6. člena tega zakona,
8. kontaktne podatke sodnika: osebno ime, elektronski naslov, telefonska številka,
9. številko odločbe ali sklepa pristojnega sodišča,
10. datum sprejema otroka in mladostnika,
11. razlog namestitve ali vključitve v skupino v dnevni obliki dela,
12. podatke o šolanju otroka in mladostnika: vzgojno-izobraževalni program, šola, naslov šole,
13. podatek o odločbi o usmeritvi: številka in datum izdaje odločbe o usmeritvi, vzgojno-izobraževalni program, opredeljene pravice pomoči,
14. datum izteka ukrepa,
15. ocena strokovnega centra o uspešnosti ukrepa,
16. datum odpusta ali prenehanja obiskovanja skupine v dnevni obliki dela,
17. kraj bivanja po odpustu: naslov stalnega ali začasnega bivališča.

Za otroke in mladostnike, ki so vključeni v dnevne oblike dela strokovni center ali vzgojni zavod izpolni vse podatke, razen podatkov iz 8., 9. 14., 15. in 17. točke tega odstavka.

(5) Evidenca ukrepanj v kriznih situacijah o otrocih in mladostnikih, ki so bili obravnavani v kriznih situacijah, in vsebuje naslednje podatke:

- osebno ime otroka in mladostnika,
- datum ukrepanja,
- kratek opis situacije,
- številko zapisnika.

(6) Evidenca nedovoljenih izhodov oziroma nepravočasnih vrnitev otrok in mladostnikov vsebuje naslednje podatke:

- osebno ime otroka in mladostnika, ki je bil na nedovoljenem izhodu oziroma se ni pravočasno vrnil,
- datum in uro ugotovitve nedovoljenega izhoda ali nepravočasne vrnitve,
- datum in uro prijave policiji,
- osebno ime osebe, zaposlene v strokovnem centru ali vzgojnem zavodu, ki je prevzela otroka in mladostnika,
- datum in uro vrnitve otroka in mladostnika v strokovni center ali vzgojni zavod.

(7) Evidenca predpisanih zdravil za otroka in mladostnika vsebuje naslednje podatke:

- osebno ime otroka in mladostnika, ki ima predpisana zdravila,
- osebno ime in naziv zdravnika, ki je zdravilo predpisal ter naziv zdravstvene organizacije,
- ime zdravila in zdravnikova navodila za uporabo.

(8) Otrok in mladostnik ima pravico do vpogleda v svoje osebne podatke. Starši, ki jim ni odvzeta starševska skrb v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja, imajo pravico do vpogleda v osebne podatke otroka in mladostnika, razen, če je otrok in mladostnik, ki je v strokovnem centru ali vzgojnem zavodu s pisno privolitvijo, kot je to opredeljeno v tretji alineji drugega odstavka 1. člena zakona ali, če je tako opredeljeno v drugih predpisih.

(9) Ministrstvo, pristojno za vzgojo in izobraževanje, ima pravico do brezplačnega vpogleda v anonimizirane podatke teh evidenc, njihovega prepisa, izpisa ali kopiranja.

(10) Strokovni center in vzgojni zavodi posredujejo na zahtevo ministrstva, za namen učinkovite rabe proračunskih sredstev, naslednje podatke:

- osebno ime vključenega otroka in mladostnika,
- podatek, v katero od skupin je otrok in mladostnik vključen,
- datuma sprejema in odpusta ali prenehanja obiskovanja skupine v dnevni obliki dela otroka in mladostnika,
- podatek o prisotnosti otroka in mladostnika v strokovnem centru ali vzgojnem zavodu.

(10) Za potrebe znanstveno raziskovalnega dela in pri izdelavi statističnih analiz se smejo osebni podatki uporabljati in objavljati tako, da identiteta otroka in mladostnika ali identiteta drugih oseb ni razvidna.

32. člen (zbiranje podatkov)

(1) Podatki, ki jih vsebujejo evidence iz 31. člena tega zakona, se zbirajo od vrtca ali šole, pristojnega sodišča, pristojnega centra za socialno delo, staršev ali zdravstvenih institucij ter iz uradnih zbirk, ki jih v Republiki Sloveniji vodijo za to pooblaščen organi in organizacije.

(2) Strokovni center in vzgojni zavod pri izvajanju nalog na podlagi tega zakona brezplačno pridobivata podatke, ki jih potrebujeta za opravljanje nalog iz 4. člena tega zakona.

(3) V primerih iz prvega in drugega odstavka tega člena posameznikov, na katere se podatki nanašajo, ni potrebno predhodno seznaniti.

33. člen (hramba podatkov)

Osebni podatki, ki so vpisani v evidence iz 30. člena tega zakona, se hranijo največ tri leta po zaključku pomoči strokovnega centra oziroma bivanja otroka in mladostnika. Matična knjiga se hrani trajno. Ne glede na roke shranjevanja, določene s tem zakonom, je strokovni center oziroma vzgojni zavod dolžan v rokih in po navodilih pristojnega arhiva odbrati gradivo iz dokumentacije, ki je arhivskega pomena.

VIII. NADZOR NAD IZVRŠEVANJEM ZAKONA IN KAZENSKE DOLOČBE

34. člen (pristojni nadzorni in prekrškovni organ)

(1) Nadzor nad izvajanjem tega zakona v strokovnem centru in vzgojnem zavodu izvaja inšpektorat, pristojen za šolstvo v skladu z zakonom, ki ureja šolsko inšpekcijo.

(2) Nadzor nad izvajanjem tega zakona v zvezi z izvajanjem aktivnosti centra za socialno delo izvaja inšpektorat, pristojen za družino in socialno varstvo.

(3) Nadzor nad izvajanjem tega zakona v zvezi z izvajanjem zdravstvene dejavnosti izvaja inšpektorat, pristojen za področje zdravstva.

35. člen (prekrški)

(1) Z globo od 500 do 1.000 evrov se za prekršek kaznuje ravnatelj strokovnega centra ali vzgojnega zavoda, če:

- krši določila pisnega dogovora o sodelovanju iz četrtega odstavka 4. člena tega zakona,
- otroka in mladostnika ne namesti in ne vključi v vzgojno-izobraževalni program (tretji odstavek 8. člena tega zakona) oziroma izključi otroka in mladostnika v času trajanja ukrepa sodišča,
- strokovni center ali vzgojni zavod za vključenega otroka in mladostnika v roku ne pripravi individualiziranega programa iz 11. člena tega zakona,
- pri zagotavljanju varnosti otroka in mladostnika ravna v nasprotju z določbami 20. člena tega zakona oziroma glede posedovanja nedovoljenih ali nevarnih snovi ali glede odkrivanja nedovoljenih psihoaktivnih substanc ravna v nasprotju z določbami 21. člena tega zakona,
- v primeru nedovoljenega izhoda ali nepravočasni vrnitvi otroka in mladostnika, ne ravna v skladu z določbo 26. člena tega zakona.

(2) Za prekršek iz druge alineje prejšnjega odstavka tega člena, se lahko v hitrem postopku izreče globa tudi v znesku, ki je višji od najnižje predpisane globe, določene v tem členu.

IX. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

36. člen

(določitev strokovnih in vzgojnih zavodov v regiji)

- (1) Strokovne centre in vzgojne zavode iz 2. člena tega zakona minister določi v 30 dneh od veljavnosti tega zakona.
- (2) Odločbe centrov za socialno delo, sklepi sodišč in odločbe o usmeritvi, izdane do datuma uporabe tega zakona, ostanejo v veljavi do izteka njihove veljavnosti.

37. člen

(sprejem Vzgojnega programa)

- (1) Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje sprejme nov Vzgojni program s smernicami za izdelavo individualiziranega programa in standardi obnašanja strokovnih delavcev v kriznih situacijah ter kriteriji za vključitev v mladinsko stanovanje najkasneje v dvanajstih mesecih od sprejema tega zakona.
- (2) Do sprejema Vzgojnega programa ravnatelj strokovnega centra do 30. 6. 2020 pripravi in uporablja interna pravila obnašanja strokovnih delavcev v kriznih situacijah. K internim pravilom strokovni center pridobi predhodno soglasje ministra.
- (3) Do sprejema Vzgojnega programa ravnatelj strokovnega centra do 30. 6. 2020 pripravi in uporablja interne kriterije za vključitev v mladinsko stanovanje pridobi predhodno soglasje ministra.

38. člen

(priprava pisnega dogovora o sodelovanju in sprejem pravil strokovnega centra ali vzgojnega zavoda)

- (1) Strokovni center z vzgojnimi zavodi v regiji pripravi pisni dogovor o sodelovanju iz četrtega odstavka 4. člena tega zakona najkasneje v treh mesecih od veljavnosti tega zakona.

(2) Strokovni center in vzgojni zavod pripravi pravila strokovnega centra ali vzgojnega zavoda iz 22. člena tega zakona najkasneje v petih mesecih od veljavnosti tega zakona.

39. člen (uskladitev predpisov)

(1) Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 59/07, 70/08, 5/11, 56/14, 66/15, 47/17 in 24/18) se uskladi s tem zakonom do 31. 8. 2020.

(2) Pravilnik o izvrševanju vzgojnih ukrepov (Uradni list RS, št. 85/09) se uskladi s tem zakonom v šestih mesecih od veljavnosti tega zakona.

(3) Pravilnik o dokumentaciji v osnovni šoli (Uradni list RS, št. 61/12 in 51/13) se uskladi s tem zakonom do 31. 8. 2020.

40. člen (prenehanje uporabe predpisov)

Z uporabo tega zakona preneha veljati drugi odstavek 13. člena, 14. in 15. člen Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami - ZUOPP-1 (Uradni list RS, št. 58/11, 40/12 – ZUJF in 90/12).

41. člen (veljavnost in uporaba zakona)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati se začne 1. 9. 2020.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. ČLENU: V členu je določena vsebina zakona. Opredeljene so tudi skupine otrok in mladostnikov, ki so na podlagi različnih pravnih podlag vključeni v eno izmed obravnav, ki jih nudi strokovni center.

Opredeljeni so otroci in mladostniki, ki imajo čustvene in vedenjske težave, nimajo pa še diagnosticiranih oblik čustvenih ali vedenjskih motenj in zato še niso opredeljeni kot otroci s posebnimi potrebami v skladu z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Tem otrokom, njihovim staršem in vrtcu ali šoli bo strokovni center nudil predvsem svetovanje in preventivno pomoč, ki bo v bodoče lahko pomagala, da se težave omilijo in ne prerasejo v motnje, za kar je že potreben postopek usmerjanja.

Namestitev v strokovni center je možna na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja in zakona, ki ureja obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj.

K 2. ČLENU: Strokovne centre in vzgojne zavode ustanavlja in financira država, po statusu so ustanovljeni kot zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. Glede na naloge podpore inkluziji regijsko delujejo kot strokovni centri. Pomoč lahko zagotavljajo samostojno ali v sodelovanju z drugimi vzgojnimi zavodi.

O strokovnih centrih govorimo zato, ker opravljajo naloge, ki obsegajo celostno obravnavo otrok in mladostnikov, ki imajo čustvene in vedenjske težave in motnje. To pomeni od preventivnega delovanja, skrbi za nameščene, do nujenja podpore po tem, ko otrok in mladostnik ni več nameščen v centru.

K 3. ČLENU: Strokovni centri otrokom in mladostnikom zagotavljajo doseganje učno-vzgojnih ciljev, preventivno varstvenih ciljev, kompenzacijskih ciljev ter osebno in psiho-socialno integracijskih ciljev in pri tem zasledujejo naštetá načela. Načela so izhodišča, po katerih se zagotavlja celostna obravnava otroka in mladostnika, udejanjena so v zakonu, vzgojnem programu, smernicah in drugih dokumentih. Celostna obravnava pomeni, da strokovni center organizira za otroka in mladostnika vso potrebno pomoč in terapije, ki jih ta potrebuje bodisi s svojimi strokovnjaki bodisi s strokovnjaki, ki so na voljo v drugih organizacijah.

K 4. ČLENU: Opređeljene so ključne naloge strokovnega centra, ki vključujejo preventivne dejavnosti, kot na primer: svetovanje vrtcem in šolam pri delu z otroki in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami, svetovanje staršem, zakonitim zastopnikom ali rejnikom. Strokovni center lahko svetuje na daljavo preko telefona ali spleta, lahko pa oblikuje mobilni tim strokovnjakov, ki v vrtcu ali na šoli ocenijo funkcioniranje otroka in mladostnika v skupini, svetujejo ali izobražujejo strokovne delavce za delo s posameznim otrokom, pomagajo pri pripravi individualiziranega programa, kjer dobijo povratno informacijo tudi starši, ali didaktičnih pripomočkov. Strokovni center izvaja socialno-pedagoško dodatno strokovno pomoč v skladu z odločbo o usmeritvi, vključuje otroke in mladostnike v različne dnevne oblike dela (interna šola z nižjim normativom za otroke, ki ne zmorejo v veliko skupini ali le dnevne oblike vzgojnega programa). Strokovni center skrbi za razvoj strokovnega dela na področju vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v regiji, za katero je določen s strani ministra.

Strokovni centri poleg opisanega kontinuuma pomoči, zagotavljajo tudi celostno oskrbo za nameščene otroke in mladostnike, pri čemer zasledujejo cilj čimprejšnje vrnitve v domače okolje ali v samostojno življenje. Celostno obravnavo nudi s svojimi strokovnjaki ali v sodelovanju z drugimi službami oziroma organizacijami, ki lahko pomagajo otroku in mladostniku. Ena izmed pomembnejših nalog pa je tudi podpora po izteku ukrepa v obliki svetovanja, opore ali vključitve tistih mladostnikov, ki se ne morejo vrniti v domače okolje, v mladinsko stanovanje. Strokovni centri in vzgojni zavodi si pri obravnavi otrok in mladostnikov med seboj pomagajo z izmenjavo znanj, strokovnjakov in metod dela (npr. zdravstvene storitve, znanja, strokovnjake z licencami za posamezne metode dela ipd.). Strokovni center je odgovoren za izvajanje nalog v regiji, pri čemer sodeluje z drugimi vzgojnimi zavodi. Skupaj oblikujejo dogovor o sodelovanju, ki je za vse zavezujoč. Strokovni centri morajo skrbeti za otroke in mladostnike, ki so nameščeni, 365 dni v letu, kar jih razlikuje od ostalih vzgojno-izobraževalnih ustanov, ki izvajajo vzgojno-izobraževalno delo po obveznem predmetniku od 1. 9. do 24. 6. v posameznem šolskem letu.

K 5. ČLENU: Člen določa, da lahko strokovni centri poleg Vzgojnega programa samostojno izvajajo tudi osnovnošolske in srednješolske programe, če se vpišejo v razvid javno-veljavnih programov vzgoje in izobraževanja ter izpolnjujejo kadrovske in materialne pogoje (prostor in opremo). Sicer otroku in mladostniku omogočijo izobraževanje na drugih šolah.

K 6. ČLENU: V členu je podrobneje opisan kontinuum pomoči otrokom s čustvenimi in vedenjskimi težavami, gre za otroke, ki še niso usmerjeni kot otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v skladu z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami. Najprej gre za svetovanje vrtcu ali šoli, sledi sestava in pomoč mobilnega tima vrtcu ali šoli, ki se oblikuje iz strokovnih delavcev različnih strok glede na težave posameznega otroka in mladostnika. Strokovni center oziroma njegov mobilni tim za otroka, ki mu pomoč po kontinuumu pomoči ne zadošča, pripravi strokovno poročilo, ki je lahko strokovna podlaga za nadaljnje odločitve glede pomoči. Lahko je del dokumentacije v postopku usmerjanja ali del predloga centra za socialno delo sodišču, ki odloča o namestitvi otroka in mladostnika v oskrbo v strokovni center. Pomoč lahko dobijo tudi drugi otroci s posebnimi potrebami, če jo potrebujejo. V primeru, ko pomoč strokovnega centra zaprosijo starši in mladostnik, se pomoč izvaja v obliki svetovanja. O načinu in kraju poteka sodelovanja se dogovorijo starši in mladostnik. Vsak strokovni delavec

mobilnega tima o svoji pomoči vrtcu ali šoli, za posameznega otroka in mladostnika, vodi dokumentacijo, ki jo za strokovnega delavca določa ZOFVI v 119. členu in pravilniki o dokumentaciji v vrtcu, osnovni šoli in srednji šoli. Predvideva se, da strokovni delavec vodi sprotno vsebinsko in metodično pripravo. Mobilni tim za posameznega otroka in mladostnika o svojem delu vodi zapisnik z vsebino, ki jo določajo predhodno naštetih pravilniki, in sicer kraj, datum in čas seje, prisotni, dnevni red, navedba razprave in sklepov.

K 7. ČLENU: V členu so opredeljeni otroci in mladostniki, ki imajo v skladu s tem zakonom čustvene in vedenjske motnje, kar tudi pomeni, da so v skladu z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, kot otroci s posebnimi potrebami tako opredeljeni v odločbi o usmerjanju, predšolski otroci pa imajo takšno opredelitev zapisano v individualnem načrtu pomoči družini oziroma zapisniku centra za zgodnjo obravnavo. Predvidena je tudi pomoč strokovnega centra otroku in mladostniku, šoli ali vrtcu ter staršem, kamor je tak otrok vključen. To je pomoč za podporo inkluziji, ki jo sicer izvaja strokovni center za otroke s čustvenimi in vedenjskimi težavami. Če tovrstna pomoč ni uspešna ali so zaznane težave v družini, se v pomoč lahko vključi center za socialno delo.

K 8. ČLENU: V osmem členu je podrobneje opisan postopek namestitve oziroma posebnosti glede na pravno podlago posamezne namestitve. Sodišča nameščajo otroke in mladostnike v strokovni center (pri čemer se termin zavod, ki je določen v drugi zakonodaji, s tem zakonom enači s terminom strokovni center), ki je v isti regiji kot njihovo bivališče, lahko pa tudi v drugega, če za to obstajajo utemeljeni razlogi, o katerih sodišče tudi presodi in odloči. V tem primeru namesti v drugi najbližji strokovni center. Predšolski otroci se v strokovne centre ne nameščajo, saj jim mora center za socialno delo poiskati rejniško družino v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja.

Strokovni center otroka in mladostnika vključi v zanj ustrezne vzgojno-izobraževalne programe. Center za socialno delo predlogu sodišču za namestitev priloži strokovno poročilo strokovnega centra, če je ta posameznega otroka in mladostnika že obravnaval in zanj pripravil poročilo. Center za socialno delo v skladu s svojo zakonodajo pripravi otroka in družino na vključitev.

K 9. ČLENU: Če bo otrok in mladostnik nameščen v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja, bo že center za socialno delo predlagal strokovni center, kamor bo otrok in mladostnik nameščen. Za to bo predhodno opravil vse potrebno, da bo namestitev čim lažja za otroka in mladostnika. Nekoliko drugačna situacija je pri storilcih kaznivih dejanj, kjer običajno ta postopek pred izrekom ukrepa ni možen. Prvič je z zakonom predviden podpis dogovora o sodelovanju, ki sicer nima neposrednih sankcij, če jih starši ali otrok in mladostnik ne podpišejo, ima pa to lahko pomemben vpliv na kasnejše sodelovanje. Če starši ne sodelujejo, se tudi center za socialno delo lahko odloča za katerega izmed ukrepov, ki jih določa družinski zakonik. Strokovni centri so v skladu z družinskim zakonikom tudi ena od možnih namestitev v primeru kriznih situacij.

K 10. ČLENU: Dosedanji vzgojni zavodi do te normativne ureditve niso imeli pravnih podlag za pridobivanje dokumentacije o otrocih in mladostnikih, za katere so skrbeli in so bili zanje odgovorni. Za vsakega otroka in mladostnika ima strokovni center pravico do vpogleda v dokumentacijo, ki je bila podlaga za namestitev ali je nastala ob njegovi namestitvi ali sodnem postopku. Pri zdravniku se lahko seznanijo z njegovim zdravstvenim stanjem, z njegovim uspehom in funkcioniranjem pa v vzgojno-izobraževalnem zavodu. Dokumentacijo strokovni center hrani in uporablja izključno za namene dela z otrokom in mladostnikom v skladu z zakonodajo s področja vzgoje in izobraževanja in predpisov o varstvu osebnih podatkov. Delovanje vzgojnih zavodov je bilo doslej ravno zaradi pomanjkljivih informacij o funkcioniranju, razvoju, napredku in težavah otroka in mladostnika v obdobju pred vključitvijo v strokovni center, oteženo.

K 11. ČLENU: Strokovna skupina, ki jo imenuje ravnatelj strokovnega centra, za vsakega otroka in mladostnika najkasneje v 30 dneh po imenovanju pripravi individualizirani program. Zakon določa, da sta v skupini tudi predstavnik centra za socialno delo in predstavnik šole, saj lahko otroku in mladostniku le v sodelovanju vseh, ki z njim delajo oziroma ga poznajo, zagotovijo ustrezno pomoč in spremljajo njegov napredek. Pri pripravi individualiziranega programa sodelujejo tudi starši in otrok in mladostnik po svojih zmožnostih. Individualizirani program se po potrebi dopolnjuje in spreminja ter najmanj dvakrat letno evalvira ter z evalvacijo seznanj pri pristojno sodišče. V primeru urgence (avto ali heteroagresivnega vedenja) ravnatelj strokovnega ali podpornega centra skliče multidisciplinarni tim v najkrajšem možnem času. Staršem oziroma otroku in mladostniku, ki na multidisciplinarnem timu niso bili prisotni, strokovna skupina predloge multidisciplinarnega tima staršem in otroku in mladostniku čim prej podrobno pojasni. Lahko je v pisni obliki ali po telefonu, o čemer se naredi uradni zaznamek.

K 12. ČLENU: Člen omogoča vključevanje otroka in mladostnika v izobraževalne programe, dnevne oblike dela ali različne oblike zaposlitve. Strokovni center vključi otroka in mladostnika v zanj ustrezen izobraževalni program ali v Program produkcijske šole, ki je del Vzgojnega programa. Gre za program za srednješolce, ki niso bili uspešni v rednih programih in jih strokovni center obdrži v sistemu, pri čemer se usposablja za različna dela. Če ustreznega srednješolskega programa strokovni center ne izvaja, mladostnika vključi v šolo, ki program izvaja in se z njo dogovori o izdaji javne listine. Zaradi stigme tak dogovor sklene tudi, če ima interno osnovno šolo. Zakona, ki urejata srednješolsko izobraževanje, določata največji skupni obseg trajanja izobraževanja. Ne glede na te določbe, se izobraževanje v času namestitve ne šteje v skupni obseg. Otroci in mladostniki, ki niso nameščeni, se lahko vključujejo v dnevne oblike dela, če je tako v strokovnem poročilu presodil mobilni tim v sklopu pomoči, ki jo je nudil otroku in mladostniku v času izobraževanja na redni šoli.

K 13. ČLENU: Ta člen določa vrste skupin in oblik dela, ki se lahko kadarkoli preoblikujejo v druge vrste skupin in oblike pomoči s soglasjem ministra za izobraževanje. V okviru oblik dela lahko sodelujejo tudi zunanji strokovnjaki s področij zdravstva in drugo.

K 14. ČLENU: Otrok in mladostnik imata v času bivanja v strokovnem centru na naslovu njegove skupine urejeno začasno bivališče. Starši strokovnemu centru izročijo otrokovo in mladostnikovo osebno izkaznico, zdravstveno in bančno kartico, ki pa jih lahko ima pri sebi tudi otrok in mladostnik, če se glede na njegovo starost in zrelost tako dogovorijo v strokovni skupini.

K 15. ČLENU: Odpravljena je anomalija, ko so imeli otroci in mladostniki odločbo o usmeritvi, pa se po sprejemu v vzgojni zavod ni več izvajala, prav tako pa tudi ne odpravila ali spremenila.

K 16. ČLENU: Opremljena je dolžnost staršev, ki so soodgovorni partnerji v vzgojno-izobraževalnem procesu v času bivanja mladostnika v strokovnem centru, še zlasti pa v času, ko se otrok vrača v družino in v domače okolje. Starši s strokovnim centrom sodelujejo pri pripravi individualiziranega programa in spremljajo otrokov napredek in razvoj. Lahko in zaželeno je, da se vključujejo v druge programe, ki jih zanje pripravi strokovni center.

K 17. ČLENU: Center za socialno delo v skladu s svojimi pristojnostmi pripravlja družino ter otroka in mladostnika na vključitev v strokovni center, ga spremlja ves čas trajanja namestitve in pripravi družino na njegovo vrnitev. Pri celostni obravnavi, kar je tudi temeljni cilj zakona, je osrednjega pomena sodelovanje in usklajeno delovanje vseh resorjev in služb, ki otroka in mladostnika obravnavajo.

K 18. ČLENU: Predstavnik pristojnega sodišča enkrat letno obišče in opravi razgovor z otrokom in mladostnikom, da bi se seznanil z njegovim napredkom. Pri čemer je zelo pomembno, da se predstavnik sodišča tudi celovito seznanj s poročili strokovnega centra, ki jih izdela strokovna

skupina za posameznega otroka in mladostnika glede na delo v okviru individualiziranega programa in glede na poročilo centra za socialno delo o delu z družino nameščenega otroka in mladostnika.

K 19. ČLENU: Otroka in mladostnika, na zdravstvene obravnave, spremlja strokovni delavec strokovnega doma, lahko se dogovorijo, da ga spremljajo straži, lahko pa zdravstvene obravnave, obišče tudi sam, če se o tem dogovori v strokovnem centru. Starše je treba o zdravstvenih obravnava obveščati, vendar je treba pri tem upoštevati pravice otroka in mladostnika, ki izhajajo iz zakona o pacientovih pravicah.

K 20. ČLENU: V strokovnem centru in vzgojnem zavodu je prepovedano vsakršno nasilje. Če do takšnega dogodka pride, je treba o tem oblikovati zapisnik.

V primerih namerne povzročitve materialne škode lahko strokovni center ali vzgojni zavod otroku in mladostniku izreče alternativne vzgojne ukrepe ali denarno povračilo.

V strokovnem centru zaradi duševnih bolezni in čustvenih stisk otrok in mladostnikov pogosto pride do izbruhov nasilja, zato je treba ravnati v skladu s standardi vedenja v kriznih situacijah. Na ta način strokovni delavci umirijo situacijo in hkrati zaščitijo otroka in mladostnika, kot tudi sebe in vse ostale v strokovnem centru. Standardi vedenja v kriznih situacijah bodo opredeljeni v Vzgojnem programu.

K 21. ČLENU: V zakonu je opredeljeno, kaj je v strokovnem centru in vzgojnem zavodu izrecno prepovedano. Ravnanje v primerih, ko so imeli mladostniki pri sebi alkohol ali druge psihoaktivne substance, je bilo doslej prepuščeno vsakemu posameznemu zavodu.

Strokovni delavci lahko nedovoljene stvari odzamejo. Pri pregledu in odvzemu mora strokovni delavec upoštevati standarde vedenja v kriznih situacijah in o dogodku oblikovati zapisnik, ki ga čim prej izroči vodstvu strokovnega ali podpornega centra. V zakonu je zdaj jasno zapisano, da je uživanje alkohola in drugih psihoaktivnih substanc prepovedano. Strokovni delavci lahko prisotnost nedovoljenih psihoaktivnih substanc tudi testirajo, mladostnika lahko vključijo v terapevtske in zdravstvene programe.

K 22. ČLENU: V členu je opredeljena vsebina in sprejem letnega delovnega načrta strokovnega centra ali vzgojnega zavoda.

K 23. ČLENU: Člen določa vsebine, ki jih vsak strokovni center ali vzgojni zavod opredeli v svojih pravilih. V zakonu so v 21. členu opredeljene prepovedi, ki veljajo enako za vse strokovne centre in vzgojne zavode. V pravilih pa vsak posamezen strokovni center in vzgojni zavod predstavi svoje podatke, oblike dela, načine zagotavljanja varnosti (kot je na primer dežurstvo strokovnih delavcev v prostorih in na površini, ki spada v strokovni center ali vzgojni zavod, spremstva otrok in mladostnikov), nadalje določijo pravila vedenja in ukrepe v primeru kršitev (na primer v prostorih zavoda, kot so jedilnica, sobe, kopalnica...., na sprehodih, izletih, določijo se kršitve, ukrepi za kršitve, ugotavljanje kršitev in ukrepanje ter varstvo pravic otroka in mladostnika) ter druga podrobnejša pravila in postopki, ki izhajajo iz navedenih vsebin v zakonu.

S pravili strokovni center in vzgojni zavod seznanita otroka in mladostnika in so zavezujoča zanj in tudi za zaposlene. Sprejmejo jih posamezni sveti zavodov in so objavljena na njihovih spletnih straneh.

K 24. ČLENU: Otrok in mladostnik lahko prejema žepnino, če strokovna skupina presodi, da bi mu razpolaganje z lastnimi sredstvi koristilo kot učenje za samostojno učenje. Gre za del vzgoje, ki se poskuša v čim večji meri približati družinski vzgoji. V zakonu so opredeljeni različni

viri sredstev, vključno s sredstvi, s katerimi strokovni center oziroma z njegove strani pooblaščen delavec razpolaga, če je strokovni center v skladu z 242. členom družinskega zakonika imenovan za skrbnika za posameznega otroka in mladostnika.

Ravnatelj lahko del sredstev, ki so namenjena za materialne stroške, preda v upravljanje posamezni skupini v strokovnem centru. S temi sredstvi strokovni delavec razpolaga samostojno, osnovni namen pa je vzgoja otrok in mladostnikov za ravnanje z denarjem in učenje prevzemanja odgovornosti, ki je s tem povezana. Namenskost porabe preverja ravnatelj.

K 25. ČLENU: Strokovni center je sicer odprt vse dni v letu, vendar je zaželeno, da se otrok in mladostnik čim pogosteje vrača v domače okolje, če so tam seveda za to ustrezni pogoji. O tem odloča oziroma presoja strokovni delavec v skladu s priporočili strokovne skupine. Ob tem se mora s starši in otrokom in mladostnikom dogovoriti za pravila sodelovanja.

K 26. ČLENU: Ravnanje v primeru nedovoljenega izhoda ali bega mladostnika določa, da mora strokovni center čim prej obvestiti policijo, starše, najkasneje naslednji delovni dan pa tudi pristojni center za socialno delo in pristojno sodišče. Nedovoljeni izhod se razume, tudi če se otrok in mladostnik ne vrne pravočasno z dogovorjenega izhoda. Strokovni center mora otroka in mladostnika, če ga najde policija, prevzeti najkasneje v 6 urah, saj v skladu s predpisi dalj časa ne sme biti pridržan. Otroke in mladostnike, ki so v strokovni center nameščeni v skladu z zakonom, ki ureja obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, v strokovni center pripelje policija.

V nujnih primerih, tudi če gre za otroke in mladostnike, ki so nameščeni po družinski zakonodaji, lahko policija strokovnemu centru nudi pomoč v skladu z zakonom, ki ureja naloge in pooblastila policije.

Če je na nedovoljenem izhodu mladostnik, ki je v strokovnem centru s svojo pisno privolitvijo, strokovni center o iskani osebi obvesti policijo. Če se mladostnik, ko ga policija najde, ne vrne v strokovni center sam, ukrep pa še traja, strokovna komisija odloči, ali je bivanje v centru še smiselno in o tem obvesti pristojno sodišče.

K 27. ČLENU: Odpust iz strokovnega centra je možen po izteku ukrepa sodišča. Predlog za odpust mladostnika, ki je bil nameščen po sklepu sodišča, za ustavitev vzgojnega ukrepa ali za nadomestitev tega ukrepa pošlje center sodišču, ki je vzgojni ukrep izreklo in o tem obvesti pristojni center za socialno delo. Strokovni center mora v tem primeru priložiti zaključno poročilo o poteku vzgoje mladostnika, doseženih rezultatih na področju vzgoje ter napotke za morebitne nadaljnje ukrepe strokovnih služb, ki bodo po odpustu pomagale mladostniku pri vključitvi v samostojno življenje in delo. Mladostnik je v dnevne oblike dela vključen, dokler ne doseže zastavljenih ciljev, ki so opredeljeni v individualiziranem programu, najdlje pa do končanega srednješolskega izobraževanja

K 28. ČLENU: Če je mladostniku v korist, lahko še biva v mladinskem stanovanju, po izteku ukrepa ali v roku enega leta po končanju šolanja. Biva lahko največ eno leto po končanju šolanja oziroma največ do dopolnjenega 26. leta.

K 29. ČLENU: Člen opredeljuje varstvo pravic otroka in mladostnika z možnostjo pritožbe na drugi stopnji.

K 30., 31., 32. in 33. ČLENU: Določena je obdelava osebnih podatkov, zbirka podatkov in vodenje evidenc, pravice do vpogleda ter zbiranje in hramba podatkov.

K 34. ČLENU: Določene so pristojnosti posameznih inšpekcijskih služb.

K 35. ČLENU: Določeni so prekrški in globe.

K 36. ČLENU: Določen je rok za določitev strokovnih in vzgojnih zavodov

K 37. ČLENU: Določen je rok za sprejem prenovljenega Vzgojnega programa.

K 38. ČLENU: Določen je rok za pripravo pisnega dogovora o sodelovanju strokovnega centra z drugimi vzgojnimi zavodi v regiji in za sprejem pravil strokovnega centra ali vzgojnega zavoda.

K 39. in 40. ČLENU: Določeni sta uskladitev in prenehanje uporabe predpisov.

K 41. ČLENU: Določena je veljavnost in uporaba zakona.